

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

PLANU OCHRONY PRZED SZKODLIWOŚCIĄ AZBESTU I PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY ZBÓJNA NA LATA 2013 - 2032 WRAZ Z INWENTARYZACJĄ

ZLECENIODAWCA

Gmina Zbójna

Urząd Gminy w Zbójnej
ul. Łomżyńska 64
18-416 Zbójna

WYKONAWCA

EKOTON sp. z o. o.

siedziba: ul. Ciepla 12/4 15 - 472 Białystok
biuro: ul. Włókiennicza 7A lok. 14U
15 - 464 Białystok
tel./fax: (+48) 85 744 67 95

Dokument współfinansowany przez Ministerstwo Gospodarki w ramach realizacji zadania wynikającego z „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032.

Zamawiający:

Gmina Zbójna
Urząd Gminy w Zbójnej
ul. Łomżyńska 64
18-416 Zbójna

Wykonawca:

siedziba: ul. Ciepła 12/4 15 - 472 Białystok
biuro: ul. Włókiennicza 7A lok. 14U 15 - 464 Białystok
tel./fax: (+48) 85 744 67 95

Zespół autorów:

dr Grzegorz Chocian
mgr inż. Beata Gładkowska - Chocian
mgr inż. Agnieszka Olędzka
mgr inż. Joanna Bartnikiewicz

październik 2013

SPIS TRESCI

1. PODSTAWA OPRACOWANIA.	3
2. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI, GŁÓWNYCH CELACH PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ JEGO POWIĄZANIACH Z INNYMI DOKUMENTAMI.	6
3. INFORMACJE O METODACH ZASTOSOWANYCH PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY.	13
4. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA. .	14
5. INFORMACJE O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO.	15
6. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA ISTNIEJĄCEGO STANU ŚRODOWISKA ORAZ POTENCJALNE ZMIANY TEGO STANU W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU.	16
6.1. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA ISTNIEJĄCEGO STANU ŚRODOWISKA W GMINIE ZBÓJNA.	16
6.2. ANALIZA ILOŚCIOWO - JAKOŚCIOWA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY ZBÓJNA.	32
6.3. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU.	38
7. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA STANU ŚRODOWISKA NA OBSZARACH OBJĘTYCH PRZEWIDYWANYM ZNACZĄCYM ODDZIAŁYWANIEM.	39
8. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA ISTNIEJĄCYCH PROBLEMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCYCH OBSZARÓW PODLEGAJĄCYCH OCHRONIE NA PODSTAWIE USTAWY Z DNIA 16 KWIETNIA 2004 R. O OCHRONIE PRZYRODY.	40
9. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA CELÓW OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONYCH NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, ORAZ SPOSOBÓW, W JAKICH TE CELE I INNE PROBLEMY ŚRODOWISKA ZOSTAŁY UWZGLĘDNIONE PODCZAS OPRACOWYWANIA DOKUMENTU.	41
10. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA PRZEWIDYWANEGO ZNACZĄCEGO ODDZIAŁYWANIA NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARU NATURA 2000 ORAZ INTEGRALNOŚĆ TEGO OBSZARU, A TAKŻE NA POSZCZEGÓLNE KOMPONENTY ŚRODOWISKA.	43
11. PRZEDSTAWIENIE ROZWIĄZAŃ MAJĄCYCH NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO, MOGĄCYCH BYĆ REZULTATEM REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARU NATURA 2000 ORAZ INTEGRALNOŚĆ TEGO OBSZARU.	50
12. PRZEDSTAWIENIE ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH DO ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKTOWANYM DOKUMENCIE.	52
13. STRESZCZENIE SPORZĄDZONE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.	53
SPIS RYCIN.	55
SPIS TABEL.	55

1. PODSTAWA OPRACOWANIA.

Przedmiotem niniejszej Prognozy oddziaływania na środowisko jest projekt „Planu ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Zbójna na lata 2013 - 2032”. Niniejszy dokument opracowany został na zlecenie gminy Zbójna przez firmę EKOTON Sp. z o. o. i został współfinansowany w ramach realizacji zadania wynikającego z „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”.

Nadrzędnym celem prognozy jest określenie potencjalnych skutków w środowisku, jakie mogą wystąpić po wdrożeniu zapisów „Planu ochrony...”, jak również sformułowanie zaleceń o charakterze przeciwdziałania lub minimalizacji dla wszelkich jego negatywnych oddziaływań. Prognoza powinna wspierać proces decyzyjny dla realizacji inwestycji ingerujących w stan środowiska. Celem przeprowadzenia niniejszej Prognozy jest przede wszystkim ocena stopnia i sposobu uwzględnienia zagadnień ochrony środowiska we wszystkich częściach „Planu ochrony...” oraz identyfikacja potencjalnych skutków środowiskowych wdrażania zapisów „Planu ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Zbójna na lata 2013 - 2032”.

Podstawę prawną wykonania niniejszego opracowania stanowi ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2008 r. Nr 199 poz. 1227 ze zm.). Zgodnie z art. 46 ww. ustawy opracowujący dokumenty planów i programów jest zobowiązany do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Przepisy ustawy z dnia 3 października 2008 r. zobowiązują organ opracowujący Program usuwania wyrobów zawierających azbest do sporządzenia dokumentacji prognozy oddziaływania na środowisko oraz przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko z udziałem społecznym. Prognoza jest dokumentem wspierającym proces decyzyjny i procedurę konsultacji. Wskazuje na możliwe negatywne skutki realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest i przedstawia zalecenia dotyczące przeciwdziałania ewentualnym negatywnym skutkom oraz przedstawia sposoby ich minimalizacji.

Poprzez przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z art. 3, ust. 1, pkt 14 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2008 r. Nr 199 poz. 1227 ze zm.) rozumie się

postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji polityki, strategii, planu lub programu, obejmujące w szczególności:

- uzgodnienie stopnia szczegółowości informacji zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko,
- sporządzenie prognozy oddziaływania na środowisko,
- uzyskanie wymaganych ustawą opinii,
- zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu.

W związku z powyższym Urząd Gminy Zbójna wystąpił do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku o zakres i stopień szczegółowości informacji zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko. Niniejsza prognoza oddziaływania na środowisko uwzględnia niniejsze ustalenia.

Zakres sporządzanej Prognozy określa art. 51 pkt. 2 ustawy z 3 października 2008 r. Wobec powyższego niniejsza Prognoza:

1. zawiera:

- informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym;

2. określa, analizuje i ocenia:

- istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,

- istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
- przewidywane znaczące oddziaływanie, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra, materialne, z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy;

3. przedstawia:

- rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie i kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru NATURA 2000 oraz integralność tego obszaru,
- biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru NATURA 2000 oraz integralność tego obszaru - rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, o których mowa w art. 51 ust. 2 ustawy, powinny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem.

Po przygotowaniu projektu prognozy organ opracowujący projekt poddawany ocenie dokumentu przedstawia go, wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, opiniowaniu przez organy ochrony środowiska, inspekcji sanitarnej oraz zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, zgodnie z przepisami działu III rozdz. 1 i 3 Ustawy o udostępnieniu

informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2008 r. Nr 199 poz. 1227 ze zm.), w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Organ opracowujący projekt dokumentu i odpowiedzialny za przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, zobowiązany jest wziąć pod uwagę ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, opinie organów ochrony środowiska oraz inspekcji sanitarnej, oraz rozpatrzyć uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa. Do przyjętego dokumentu załącza się pisemne podsumowanie zawierające uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych, a także informację, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione:

- ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko;
- opinie właściwych organów;
- zgłoszone uwagi i wnioski;
- wyniki postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone;
- propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu.

Organ opracowujący projekt dokumentu jest obowiązany prowadzić monitoring skutków realizacji postanowień przyjętego dokumentu w zakresie oddziaływania na środowisko, zgodnie z częstotliwością i metodami zawartymi w wyżej wymienionym pisemnym podsumowaniu.

2. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI, GŁÓWNYCH CELACH PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ JEGO POWIĄZANIACH Z INNYMI DOKUMENTAMI.

Od 1997 roku na terenie Polski obowiązuje zakaz stosowania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest. Został on wprowadzony ustawą z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. Dodatkowo zapisy w/w ustawy zabraniają wprowadzać na polski obszar celny wyrobów azbestowych, ich produkcji, jak również obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec.

W kolejnych latach wprowadzono wiele uregulowań prawnych dotyczących postępowania z azbestem i usuwania wyrobów zawierających azbest. Nakładają one obowiązek ich inwentaryzacji azbestu na właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji i urządzeń oraz terenów, gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest. W stosunku do posiadaczy odpadów zawierających azbest nałożono obowiązki, polegające na przestrzeganiu odpowiednich procedur podczas usuwania, transportu oraz składowania tych wyrobów. Azbest został zakwalifikowany przez ustawę Prawo ochrony środowiska do substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 ze zm. - Art. 160, ust. 2) i powinien być wykorzystywany, przemieszczany, eliminowany przy zachowaniu szczególnych środków ostrożności (Art. 161 ust. 1) i bezpieczeństwa w stosunku do zdrowia ludzi i środowiska.

Uzupełnieniem polskich przepisów prawnych dotyczących azbestu jest „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” (zwany dalej POKZA) przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 lipca 2009 r., który zastąpił dotychczas obowiązujący „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”. W dniu 15 marca 2010 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę zmieniającą uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą "Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032".

Celem „Planu ochrony przed szkodliwością azbestu i programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032” jest wyeliminowanie negatywnego wpływu wyrobów zawierających azbest na zdrowie mieszkańców i środowisko naturalne oraz bezpieczne usunięcie azbestu i zdeponowanie go na wyznaczonych składowiskach, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi.

Do zadań niniejszego opracowania zaliczono określenie warunków bezpiecznego i sukcesywnego usuwania wyrobów azbestowych. „Plan ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032” podzielono na trzy główne części:

- Część podstawowa zawiera ogólne informacje dotyczące azbestu, jego szkodliwości oraz sposoby bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, jak również informacje, wynikające z realizacji POKZA. W części tej przedstawiono podstawy prawne dotyczące bezpiecznego postępowania z odpadami azbestowymi oraz obowiązki z nich wynikające. W części podstawowej zawarto dodatkowo charakterystykę Gminy Zbójna.
- Część programowo - techniczna zawiera analizę dotyczącą ilości i rodzajów wyrobów zawierających azbest zlokalizowanych na terenie Gminy Zbójna.

- Część ekonomiczno - finansowa określa koszty usunięcia, transportu i unieszkodliwiania wyrobów azbestowych oraz koszty wdrażania Programu. Część ta uwzględnia dodatkowo możliwości finansowania i pozyskiwania środków pozabudżetowych ze wskazaniem potencjalnych funduszy, a także informacje o sposobie zarządzania niniejszym Programem.

W celu uzyskania rzetelnych informacji na temat ilości, stanu i rozmieszczenia wyrobów zawierających azbest, przeprowadzono inwentaryzację wyrobów azbestowych znajdujących się na terenie gminy. Głównym źródłem danych, będących podstawą do sporządzenia niniejszego „Planu ochrony...” była baza danych dotycząca azbestu i wyrobów zawierających azbest, utworzona w oparciu o ankietyzację właścicieli i zarządców obiektów oraz w wyniku spisu „z natury” dokonane na zlecenie urzędu gminy. Dane te dotyczą w szczególności azbestu zlokalizowanego na posesjach osób fizycznych, na terenie podmiotów gospodarczych oraz instytucji. W trakcie wizji lokalnej, odpowiednio przeszkoleni i oznakowani ankietrzy odwiedzili każdą posesję należącą do osób fizycznych, oraz nieruchomości będącą we władaniu podmiotów gospodarczych i instytucjonalnych. W trakcie wizyty wypełniana była w konsultacji z właścicielami nieruchomości ankiet, a w przypadku nieobecności lub nie wyrażenia zgody na współpracę przy uzupełnianiu ankiet, dokonano tzw. „spisu z natury”, określając szacunkową ilość, rodzaj i stan wyrobów azbestowych. Dodatkowo wykonano dokumentację fotograficzną (przekazaną do Urzędu Gminy Zbójna).

Na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji oszacowano koszty usunięcia płyt azbestowo-cementowych z terenu gminy Zbójna oraz wskazano potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć, polegających na usuwaniu i unieszkodliwianiu azbestu. Zaproponowano także wskaźniki monitorowania realizacji „Planu ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032”.

Strategię usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna oparto na następujących kierunkach działań:

- Inwentaryzacja - rozpoznanie ilości i rodzaju wyrobów azbestowych zlokalizowanych na terenie Gminy Zbójna, w oparciu o informacje składane przez właścicieli i zarządców obiektów do urzędu gminy,
- Baza danych - opracowanie bazy informacyjnej (prowadzonej w formie elektronicznej przy użyciu systemu teleinformatycznego pod adresem www.bazaazbestowa.gov.pl) zawierającej dane dotyczące lokalizacji, ilości i stanu wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Zbójna, na podstawie informacji uzyskanych z przeglądów realizowanych przez właścicieli lub zarządców obiektów i urządzeń budowlanych na mocy rozporządzenia Ministra

Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,

- Aktualizacja bazy danych - zgodnie z §2 Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest, wyroby zawierające azbest wykorzystuje się w sposób niestwarzający zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi w terminie do dnia 31 grudnia 2032 roku. Zgodnie z § 10 tego rozporządzenia wyroby zawierające azbest, instalacje lub urządzenia zawierające azbest, drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest, rury azbestowo-cementowe oraz usunięte wyroby zawierające azbest inwentaryzuje się poprzez sporządzenie spisu z natury. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest ujmuje wynik inwentaryzacji w "Informacji o wyrobach zawierających azbest" i przedkłada ją corocznie w terminie do dnia 31 stycznia właściwemu marszałkowi województwa. Osoba fizyczna niebędąca przedsiębiorcą przedkłada informację odpowiednio wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta. Informację sporządza się w dwóch egzemplarzach: jeden egzemplarz przedkłada się w formie pisemnej właściwemu organowi a drugi egzemplarz przechowuje się przez okres jednego roku, do czasu sporządzenia następnej informacji. Należy opracować i wdrożyć metodę aktualizacji danych dotyczących lokalizacji, ilości i stanu wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Zbójna.
- Przepływ informacji - przedkładanie marszałkowi województwa przez wójta gminy Zbójna raz na rok, do 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy, według stanu na dzień 31 grudnia, informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu, wg określonego wzoru zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. 2009 nr 124 poz. 1033 ze zm.). Zgodnie ze zmianą rozporządzenia z dnia 20 grudnia 2012 r. informacje dotyczące wyrobów zawierających azbest są bezpośrednio wprowadzane przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta do bazy azbestowej administrowanej przez ministra właściwego do spraw gospodarki, dostępnej za pośrednictwem sieci Internet pod adresem www.bazaazbestowa.gov.pl prowadzonej w formie elektronicznej przy użyciu systemu teleinformatycznego w rozumieniu ustawy o informatyzacji.
- Monitoring usuwania odpadów azbestowych - zaktywizowanie działań dyspozycyjno - kontrolnych nadzoru usuwania azbestu oraz usprawnienie

monitoringu bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest i składowania odpadów azbestowych,

- Edukacja ekologiczna - zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy poprzez organizację kampanii informacyjnej dotyczącej szkodliwości azbestu i jego wyrobów dla zdrowia, i życia, a także bezpiecznego użytkowania, i usuwania wyrobów zawierających azbest, kampanie reklamowo - propagandowe promujące właściwe postępowanie z odpadami azbestowymi,
- Monitoring realizacji Programu - wdrożenie monitoringu realizacji Programu usuwania wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwiania odpadów azbestowych,
- Usuwanie wyrobów zawierających azbest - bezpieczne usunięcie wyrobów zawierających azbest zgodnie z przepisami prawa i unieszkodliwienie odpadów azbestowych.

„Plan ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032” zakłada realizację następujących zadań:

- Gromadzenie przez wójta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów azbestowych oraz coroczne przekazywanie pozyskanych informacji marszałkowi województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego - www.bazaazbestowa.gov.pl.
- Cykliczna aktualizacja gminnego planu ochrony przed szkodliwością azbestu i programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Zbójna
- Usuwanie wyrobów zawierających azbest z budynków mieszkalnych, gospodarczych, obiektów użyteczności publicznej, terenów publicznych, oraz oczyszczenie terenu nieruchomości z odpadów zawierających azbest
- Organizacja akcji wywozu odpadów zawierających azbest z terenu gminy na składowisko odpadów
- Przeprowadzenie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm
- Prowadzenie działalności informacyjno - edukacyjnej związanej z tematyką azbestową, w tym inspirowanie właściwej postawy wśród mieszkańców gminy w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem azbestu, współpraca z mediami w zakresie rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest

- Budowa składowisk odpadów zawierających azbest
- Współpraca z organami kontrolnymi: inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska
- Wyłanianie w drodze przetargów wykonawców prac związanych z usuwaniem azbestu z terenu gminy
- Współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację POKzA.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest jest procesem długotrwałym, z którym wiąże się duże nakłady finansowe. Dlatego też harmonogram realizacji usuwania azbestu został rozłożony na 20 lat, z podziałem na następujące okresy:

1. 2013 - 2018 r.
2. 2019 - 2025 r.
3. 2026 - 2032 r.

Na podstawie danych z Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 założono, iż w pierwszym okresie zostanie usunięte 28 % wyrobów azbestowych, w drugim okresie - 35 %, natomiast w ostatnim okresie pozostałe 37 %.

Opracowanie analizowanego Programu związane jest z realizacją zapisów zawartych w Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 , którego celem jest:

1. usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
2. minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju,
3. likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Obowiązki samorządu gminnego wynikające z POKzA w zakresie realizacji działań związanych z usuwaniem wyrobów azbestowych to:

- Gromadzenie przez wójta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów azbestowych oraz coroczne przekazywanie pozyskanych informacji marszałkowi województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego - www.bazaazbestowa.gov.pl,
- Opracowanie i późniejsza aktualizacja programu usuwania azbestu,

- Przeprowadzenie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm,
- Organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych, z uwzględnieniem zasad zawartych w programie,
- Inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
- Współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest,
- Współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest,
- Współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację programu,
- Współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

Opracowany „Plan ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032” jest zgodny z Programem usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa podlaskiego, którego nadrzędnym długoterminowym celem jest likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na zdrowie człowieka i środowisko.

Opracowany Plan ochrony... jest także zgodny z Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w powiecie łomżyńskim na lata 2007-2032, którego celami są:

- uświadomienie mieszkańcom powiatu szkodliwości azbestu dla zdrowia ludzkiego,
- ograniczenie a w konsekwencji wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u ludzi spowodowanych azbestem,
- spowodowanie likwidacji oddziaływania azbestu na środowisko,
- spowodowanie sukcesywnego usuwania azbestu (eternitu) z terenu powiatu.

„Plan ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032” został przygotowany z uwzględnieniem obowiązujących aktów prawnych i jest zgodny z kierunkami

wyznaczonymi w Planie Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2012-2017 - który wyznaczył kierunki działań dla odpadów zawierających azbest, tj.:

- informowanie społeczeństwa o zagrożeniu zdrowia ludzi przy samodzielnym usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
- zapewnienie finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest przez fundusze ochrony środowiska,
- monitoring prawidłowego postępowanie z odpadami zawierającymi azbest, szczególnie wśród indywidualnych posiadaczy i firm zajmujących się demontażem wyrobów budowlanych zawierających azbest,
- modernizacja i/lub budowa składowisk (kwater) na odpady azbestowe lub zagospodarowanie azbestu metodami innymi niż składowanie,
- wspieranie inicjatyw zmierzających do usuwania wyrobów budowlanych zawierających azbest.

Analizowany w ramach niniejszej prognozy „Plan ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032” jest ściśle związany i wypełnia zobowiązania wynikające z nadrzędnych dokumentów strategicznych (zarówno na poziomie lokalnym, wojewódzkim i krajowym).

3. INFORMACJE O METODACH ZASTOSOWANYCH PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY.

Prognoza oddziaływania na środowisko, stanowi integralną część Planu ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Zbójna na lata 2013 - 2032 i została sporządzona w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji planów i programów, zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2008 r., Nr 199 poz. 1227, z późn. zm.).

Przy opracowaniu niniejszej Prognozy zastosowano metody opisowe i porównawcze. W początkowej fazie zapoznano się z zapisami projektu *Planu i programu* oraz z obowiązującymi dokumentami nadrzędnymi w stosunku do sporządzanego *Planu i programu*. Następnie dokonano charakterystyki istniejącego stanu zasobów środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem przewidywanych znaczących oddziaływań oraz obszarów

prawnie chronionych i tendencji niektórych zjawisk. Na podstawie analizy aktualnego stanu środowiska na terenie gminy Zbójna zidentyfikowane zostały największe problemy środowiskowe.

Kolejnym etapem było określenie powiązania pomiędzy założeniami analizowanego dokumentu, a istniejącymi problemami środowiskowymi. Późniejszy etap sporządzania Prognozy obejmował określenie wpływu realizacji wyznaczonych w *Planie ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Zbójna na lata 2013 - 2032* kierunków działań.

Zastosowana w tym miejscu subiektywna ocena skutków po realizacyjnych jest spójna z wytycznymi określonymi w ustawie o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2008 r., Nr 199 poz. 1227, z późn. zm.).

Informacje zawarte w Prognozie opracowane zostały stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości analizowanego dokumentu.

4. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA.

Monitoring Planu ochrony przed szkodliwością azbestu i programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032 powinien być prowadzony systematycznie przez cały okres realizacji zadań Planu. W poniższej tabeli przedstawiono listę proponowanych wskaźników monitorowania i oceny skuteczności wdrażania .

Tab. 1. Wskaźniki monitorowania.

L.p.	Wskaźnik	Jednostka
1	Ilość obiektów, urządzeń, instalacji, w których zlokalizowane są wyroby zawierające azbest	szt.
2	Ilość unieszkodliwionych odpadów azbestowych	Mg, m ²

L.p.	Wskaźnik	Jednostka
3	Stopień usunięcia wyrobów (stosunek ilości usuniętych wyrobów do ilości zinwentaryzowanej przed realizacją Planu)	%
4	Udział procentowy stopni pilności (I, II, III) wyrobów zawierających azbest w użytkowaniu	%
5	Ilość wniosków zgłoszonych przez właścicieli chcących usunąć posiadane wyroby azbestowe	szt.
6	Nakłady finansowe poniesione na realizację Planu	tys. zł.
7	Skuteczność kampanii edukacyjno - informacyjnych	opis

Źródło: Opracowanie własne EKOTON Sp. z o.o.

Ocena realizacji założeń przedstawionych w Planie prowadzona będzie poprzez ocenę dynamiki zmian wskazanych parametrów. Monitoring zapewni bieżącą analizę oraz kontrolę zgodności założonych zadań i terminów ich wykonania z rzeczywistymi działaniami podejmowanymi przez właścicieli poszczególnych obiektów oraz odpowiedzialne za wdrażanie Planu władze jednostki samorządowej.

5. INFORMACJE O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO.

Realizacja Planu ochrony przed szkodliwością azbestu i programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Zbójna na lata 2013 - 2032 nie będzie skutkowała możliwością wystąpienia oddziaływań transgranicznych. Obszar gminy Zbójna jest zlokalizowany w odległości około 130 km od granicy Państwa. Oddziaływania związane z realizacją Programu będą miały charakter krótkotrwały i lokalny. Przy uwzględnieniu odpowiedniego reżimu robót oddziaływanie to będzie skutecznie ograniczone. Właściwe usuwanie wyrobów zawierających azbest, tak jak i ich składowanie, przeprowadzane zgodnie z obowiązującymi procedurami i prawem, nie będzie powodować negatywnego oddziaływania na środowisko.

6. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA ISTNIEJĄCEGO STANU ŚRODOWISKA ORAZ POTENCJALNE ZMIANY TEGO STANU W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU.

6.1. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA ISTNIEJĄCEGO STANU ŚRODOWISKA W GMINIE ZBÓJNA.

Gmina Zbójna leży w zachodniej części województwa podlaskiego, w powiecie łomżyńskim. Od wschodu graniczy z gminami: Mały Płock (powiat kolneński), Nowogród i (powiat łomżyński), od północy z gminami: Kolno, Turośl (powiat kolneński), od zachodu z gminami: Łyse i Kadzidło (województwo mazowieckie, powiat ostrołęcki), od południa z gminami Lelis (powiat ostrołęcki) i Miastkowo (powiat łomżyński).

Komunikacyjnie gmina Zbójna położona jest w pobliżu trasy komunikacyjnej Nr 61 prowadzącej z Warszawy do Łomży, przy drodze wojewódzkiej Nr. 645 Łomża - Myszyniec - Szczytno - Olsztyn.

Miejscowości należące do gminy Zbójna to: Bienduska, Dębники, Dobry Las, Gawrychy, Gontarze, Jurki, Kuzie, Laski, Osowiec, Pianki, Piasutno Żelazne, Popiołki, Poredy, Ruda Osowiecka, Siwiki, Stanisławowo, Tabory Rzym, Wyk i Zbójna.

Geograficznie gmina Zbójna położona jest na Równinie Kurpiowskiej wchodzącej w skład Niziny Północno-Mazowieckiej, zajmując południową część sandru mazurskiego. Równina od zachodu graniczy z Wysoczyzną Ciechanowską i Wzniesieniami Mławskimi, od wschodu z wysoczyzną Kolneńską. Na południowym wschodzie dochodzi do Doliny Dolnej Narwi. Wyróżnia się ogromnym bogactwem walorów przyrodniczych. Obszar gminy położony jest w Obszarze Chronionego Krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi. Gmina leży również w zasięgu obszaru funkcjonalnego Zielone Płuca Polski.

Obszar gminy rozciąga się wśród lasów Kurpiowskiej Puszczy Zielonej, między rzekami: Narwią, Pisą, Szkwą.

Zgodnie z Programem Ochrony Środowiska gminy Zbójna (Czerwiec 2005) Gmina Zbójna jest gminą typowo rolniczą, największą powierzchnię zajmują użytki rolne 50,5%, z czego 37,5% stanowią grunty orne. Stosunkowo duże powierzchnie zajmują łąki i pastwiska 62,4% powierzchni użytków rolnych, co stanowi 31,5% powierzchni gminy.

Gmina cechuje się również dużym procentem lesistości, zajmując 44% gminy. Pozostałe grunty i nieużytki stanowią 5,42% obszaru.

Gmina charakteryzuje się bardzo słabymi glebami z dużym udziałem powierzchni leśnych. Pierwotnie Równinę porastała Puszcza Zielona stanowiąca północny fragment Puszczy Kurpiowskiej, a nieliczne wsie skupiały się na kępach morenowych. Puszcza Zielona rozciąga się w północno - wschodniej części Niziny Mazowieckiej nad Narwią i jej dopływami.

Pod względem fizyczno - geograficznym obszar gminy Zbójna nie jest jednorodny i leży na poziomie 100 - 110 m n.p.m., z miejscami 95 - 100 m n.p.m.. Obszar gminy na ogół pokryty jest piaskami z urozmaicheniem w postaci wydm o różnym kształcie i wielkości o wysokościach do 3 do 7 m. Środkowa część gminy zajmuje równina torfowa - płaska, położona na poziomie 100 - 110 m n.p.m., o dnie podmokłym i zabagnionym. Z form dolinowych wyróżniają się współczesne dna dolin rzecznych Narwi i Pisy z holocenijskimi torfami akumulacyjnymi podmokłymi i zabagnionymi.

Pod względem geologicznym gmina Zbójna położona jest w obrębie wielkiej jednostki tektonicznej, zwanej Niecką Mazowiecką. W budowie podłoża udział biorą utwory kredowe i trzeciorzędowe przykryte utworami czwartorzędowymi. Bezpośrednie podłoże osadów czwartorzędowych stanowią trzeciorzędowe piaski, ropy, mułki mioceńskie. Strop osadów trzeciorzędowych (mioceńskich), w przybliżeniu występuje na głębokości około 150 - 180 m p.p.t.

Utwory czwartorzędowe reprezentowane są przez osady plejstocenijskie i holocenijskie.

- Utwory plejstocenijskie reprezentowane są głównie przez gliny i piaski akumulacji lodowcowej oraz piaski wodnolodowcowe. Gliny występują na powierzchni terenu na niewielkich powierzchniach w północno-wschodniej części gminy. Są to głównie gliny piaszczyste o konsystencji twardo plastycznej. Piaski lodowcowe występują w sąsiedztwie glin. Piaski i żwiry akumulacji wodnolodowcowej występują na obszarze sandru. Żwiry budują wyżej wymienione obszary sandru, bądź występują razem z piaskiem w formie domieszek.
- Utwory holocenijskie reprezentowane są przez piaski, namuły rzeczne oraz torfy. Piaski i namuły rzeczne związane są z terenami zalewowymi rzek. Osady bagienne wypełniają dna obniżen i zagłębien terenu. Są to grunty słabonośne, niekorzystne dla budownictwa.

Okolo 70% obszaru gminy leży na sandrze kurpiowskim. Jest to wielka równina piaszczysta (fluwioglacjalna), powstała głównie podczas ostatniego zlodowacenia bałtyckiego i jego poszczególnych faz recesyjnych.

Cały obszar gminy charakteryzuje się rzeźbą płaską, a dość znaczne niekiedy deniwelacje terenu są z jednej strony rezultatem nadbudowy eolicznej (wydmy), z drugiej zaś różnicą poziomów między dnem doliny Narwi, sandrem i powierzchnią wyspy wysoczyznowej, na której położone są grunty wsi Dobrylas, częściowo Jurki, Dębniaki i Pianki.

Powierzchnia sandru uległa w niedalekiej przeszłości geologicznej dość silnemu zwymięciu. Dotyczy to w szczególności obszarów pod lasami, które nieco bardziej wyniesione były bardziej podatne na przewiewanie niż obszary sąsiadujące z zabagnionymi obniżeniami terenu. Doliny rzeczne natomiast, leżą niżej od równiny sandrowej o ok. 3-4 m, a na odcinku Dębniaki - Dobry Las nawet o ok. 20 m niżej od powierzchni wyspy wysoczyznowej. Najbardziej wyniesiony jest tutaj obszar między Zbójną i dolina Pisy. Wznosi się na wysokość 138 m nad skarpę dolinną koło wsi Dobrylas - Gałki i opada bardzo łagodnie ku wsi Zbójna, gdzie na wschód od niej osiąga zaledwie 109-110 m n.p.m. w kulminacji swej (Góra Zbojeńska - wydma) osiąga on nawet 140,1 m n.p.m.

Na terenie gminy występują udokumentowane złoża piasku, rudy darniowej i torfu. Złoża te nie są eksploatowane. Nie stwierdzono występowania surowców o większym znaczeniu gospodarczym. Występujące na terenie gminy piaski mają znaczenie lokalne i wykorzystywane są na potrzeby lokalnego budownictwa. Brak punktów eksploatacji stałej, występuje natomiast 45 punktów eksploatacji dorywczej i 6 punktów eksploatacji zaniechanej. Udokumentowanym lecz nie eksploatowanym złożem piasków kwarcowych do cegły wapienno-piaskowej jest złożo „Dobry-las” o zasobach 5.240.000 m³ piasku kwarcowego (powierzchnia 64 ha, miąższość 8,6 m).

Głębokość zalegania wód podziemnych kształtuje się na terenie gminy różnie, zależnie od rzeźby terenu, przepuszczalności skał, śródmorenowych przewarstwień żwirowo-piaszczystych i działalności człowieka. Najwyżej wody te występują w dolinie Pisy. Na obszarze sandru i w dolinach Szkwy i Narwi, poziom wód gruntowych występuje już znacznie niżej, a główną przyczyną jego zróżnicowania jest mikrorzeźba terenu. Najniżej występują wody gruntowe na ostańcu wysoczyzny morenowej.

Na większości obszaru gminy występuje ciągły poziom wód gruntowych o swobodnym zwierciadle, utrzymujący się na gruntach łatwo przepuszczalnych - piaskach i żwirach. Północna część gminy położona jest nad Głównym Zbiornikiem Wód Podziemnych nr 216 - Sandr Kurpiowski.

Gmina Zbójna zaliczana jest do obszarów o niskim zaludnieniu. Średnia gęstość zaludnienia na terenie gminy wynosi według danych GUS za 2012 r. 24 osoby/km². W gminie w 2012 roku żyło 4388 mieszkańców. Główną działalność gospodarki stanowi rolnictwo. Wśród gospodarstw rolnych dominują gospodarstwa o kierunku wiodącym w produkcji zwierzęcej a zwłaszcza mleka. W produkcji roślinnej przeważa uprawa zbóż

podstawowych oraz ziemniaków zaś plony są niższe niż średnie w województwie. Produkcja roślinna podporządkowana jest produkcji zwierzęcej.

Cały teren gminy charakteryzuje się glebami słabymi należącymi do 6-go żytniego słabego, 7 - go żytniego najslabszego i 9-go zbożowo-pastewnego słabego kompleksu rolniczej przydatności gleb. Są to gleby wykształcone z piasków, przeważnie luźnych, mało żyzne o niewłaściwych stosunkach wodno - powietrznych, okresowo za suche lub za mokre. Na glebach 7 - go kompleksu uprawiane są: żyto i łubin. Gleby 9-go kompleksu odpowiednie są tylko dla upraw pastewnych. Uprawa możliwa jest przy zastosowaniu odpowiedniego nawożenia, przy czym plony uzależnione są w dużym stopniu od ilości i rozkładu opadów w okresie wegetacyjnym. Podniesienie urodzajności tych gleb jest trudne i w zasadzie nieopłacalne. Najwyższą wartość rolniczą posiadają gleby w rejonie wsi Dobry Las, zakwalifikowane do 4-go - żytniego bardzo dobrego - i 5-go - żytniego dobrego kompleksu rolniczej przydatności. Są to gleby brunatne lub bielcowe o właściwych stosunkach wodno - powietrznych podlegające ochronie przed użytkowaniem nierolniczym i są wskazane do prowadzenie produkcji rolnej.

Na terenie gminy w dnach dolin rzecznych i obniżeniach występują duże obszary łąk i pastwisk zaliczanych głównie do V i VI klasy i tworzą użytki zielone słabe. Występują one na glebach o wadliwych stosunkach wodnych.

Ze względu na użyteczność rolniczą, występujące na obszarze gminy gleby są słabe i bardzo słabe, ubogie w składniki pokarmowe oraz posiadające niską wartość rolniczą. Do gleb posiadających wyższą wartość zaliczyć można małe powierzchnie gleb IV klasy bonitacji zajmujące 120 ha (2,7 % powierzchni gminy) gruntów ornych i 324 ha użytków zielonych (6,6 % powierzchni gminy). Przestrzeń produkcyjna ulega systematycznemu zmieszaniu wskutek zalesienia gruntów niższej jakości.

Lasy na terenie gminy Zbójna zajmują 44 % powierzchni gminy (8185 ha) i należą do Nadleśnictwa Nowogród. Lasy prywatne zajmują powierzchnie ok. 1014,41 ha i występują wyspowo na terenie całej gminy. Lasy występują przeważnie w formie dużych kompleksów leśnych.

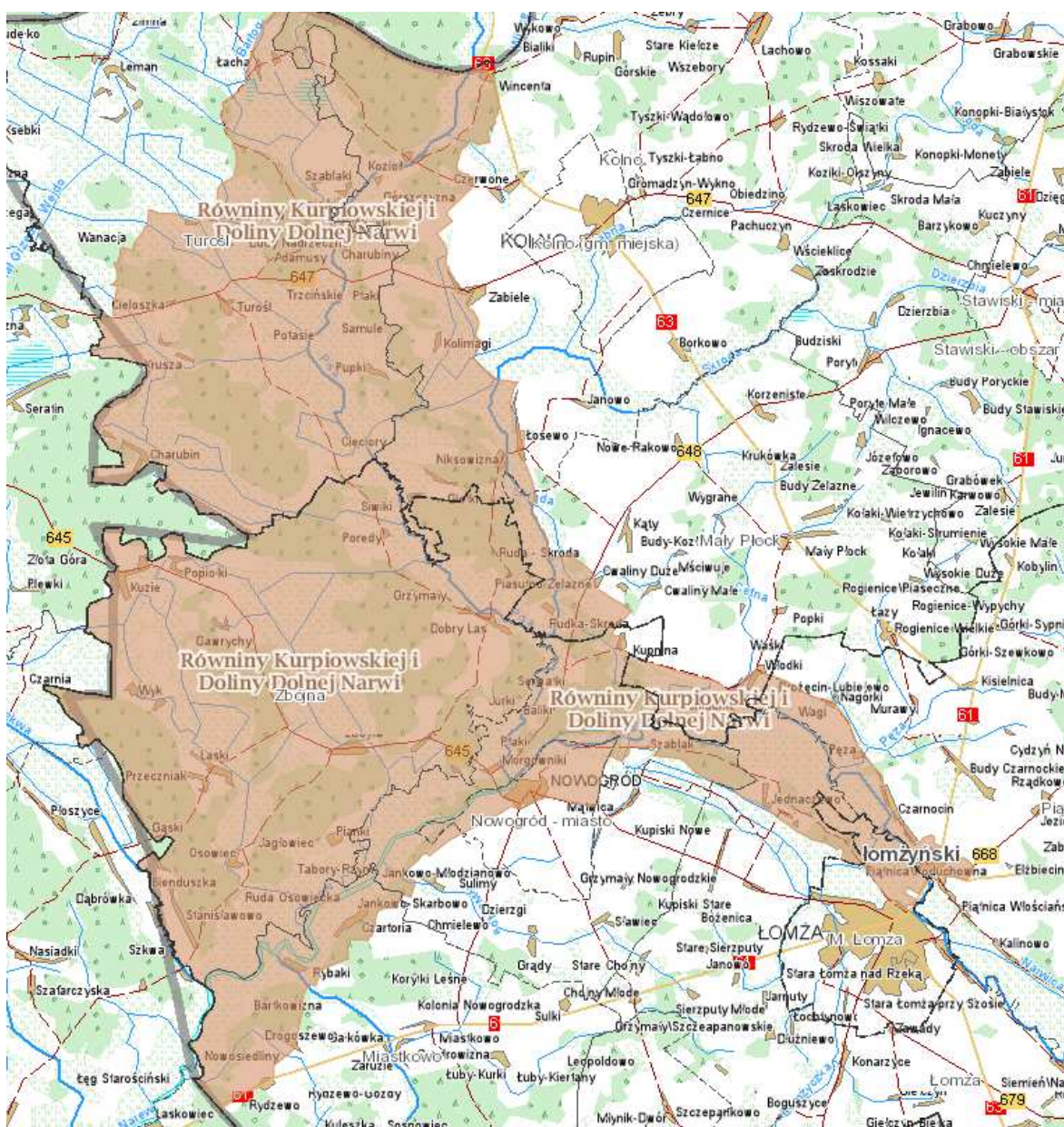
Na terenie gminy występuje:

- bór świeży - zajmujący 60-70 % powierzchni gminy w jej centralnej, zachodniej i wschodniej części. Z dominującym gatunkiem sosny i zróżnicowanym wiekiem drzewostanu 20 - 100 lat.
- bór suchy - występujący w północnej części gminy z panującym gatunkiem sosną.
- las mieszany - w centralnej części gminy z drzewostanem wielogatunkowym z przewagą sosny świerku i dębu.

- siedliska wilgotne występują na stosunkowo niewielkich powierzchniach, głównie w dnach dolin rzecznych i obniżeniach terenu. Dominują drzewostany brzoźowe i olszowe w różnym wieku.

Wyżej wymienione siedliska zajmują 90 % powierzchni leśnej gminy.

Cały teren gminy Zbójna jest w Obszarze Chronionego Krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi. Obejmuje on dolinę Narwi, część Puszczy Kurpiowskiej, dolinę Pisy i zachodnie obrzeże Wysoczyzny Kolneńskiej.

Ryc. 1. Położenie gminy w stosunku do Obszaru Chronionego Krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi.

Źródło: <http://natura2000.gdos.gov.pl>

Zgodnie z Rozporządzeniem nr 11/05 Wojewody Podlaskiego z dnia 25 lutego 2005 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi obszar ten, jest położony w województwie podlaskim, powiecie łomżyńskim, na terenie gmin: Łomża, Łomża miasto, Miastkowo, Nowogród, Piątnica i Zbójna oraz w powiecie kolneńskim, na terenie gmin: Kolno, Mały Płock i Turośl. Obejmuje obszar dolin Narwi i Pisy oraz Puszczy Kurpiowskiej o łącznej powierzchni 48 994,1 ha.

Obszar Chronionego Krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Dolina Dolnej Narwi obejmuje zachodnią część Doliny Dolnej Narwi oraz rozciągającą się od niej na północ część rozległej Równiny Kurpiowskiej. Od wschodu graniczy z Wysoczyzną Kolneńską i Parkiem Krajobrazowym Doliny Narwi, zaś od zachodu dochodzi do granicy województwa podlaskiego.

Dolina Narwi na tym obszarze charakteryzuje się stromymi zboczami. Można w niej wydzielić dwa poziomy: zalewowy łąkowy i piaszczysty z wydmami, najczęściej zalesiony. Równina Kurpiowska to rozległy sandr na południowym przedpolu Pojezierza Mazurskiego, poprzecinany dolinami niewielkich rzek. Jej płaski, równinny krajobraz urozmaicają wydmy i wzgórza. Najliczniej występują w międzyrzeczach Pisy, Szkwy i Rozogi, gdzie teren wznosi się 100 -150 m n.p.m. i opada łagodnie w kierunku południowym. Doliny rzek są tu płaskie, szerokie, a w ich obrębie dominują łąki kośne i pastwiska. Melioracji uniknęła tylko dolina Pisy, zachowując naturalny charakter rzeki nizinnej z licznymi meandrami i starorzeczami. Wzdłuż Pisy ciągną się lasy i otwarte, podmokłe terasy zalewowe, wykorzystywane głównie jako łąki. Równinę Kurpiowską porastała pierwotnie Puszcza Zielona (Kurpiowska). Obecnie, lasy nie stanowią już zwartego kompleksu jak kiedyś, lecz są porożcinane siecią pól, łąk i dolin rzecznych. Na omawianym OCK lasy dominują powierzchniowo, zajmując ponad 17 000 ha.

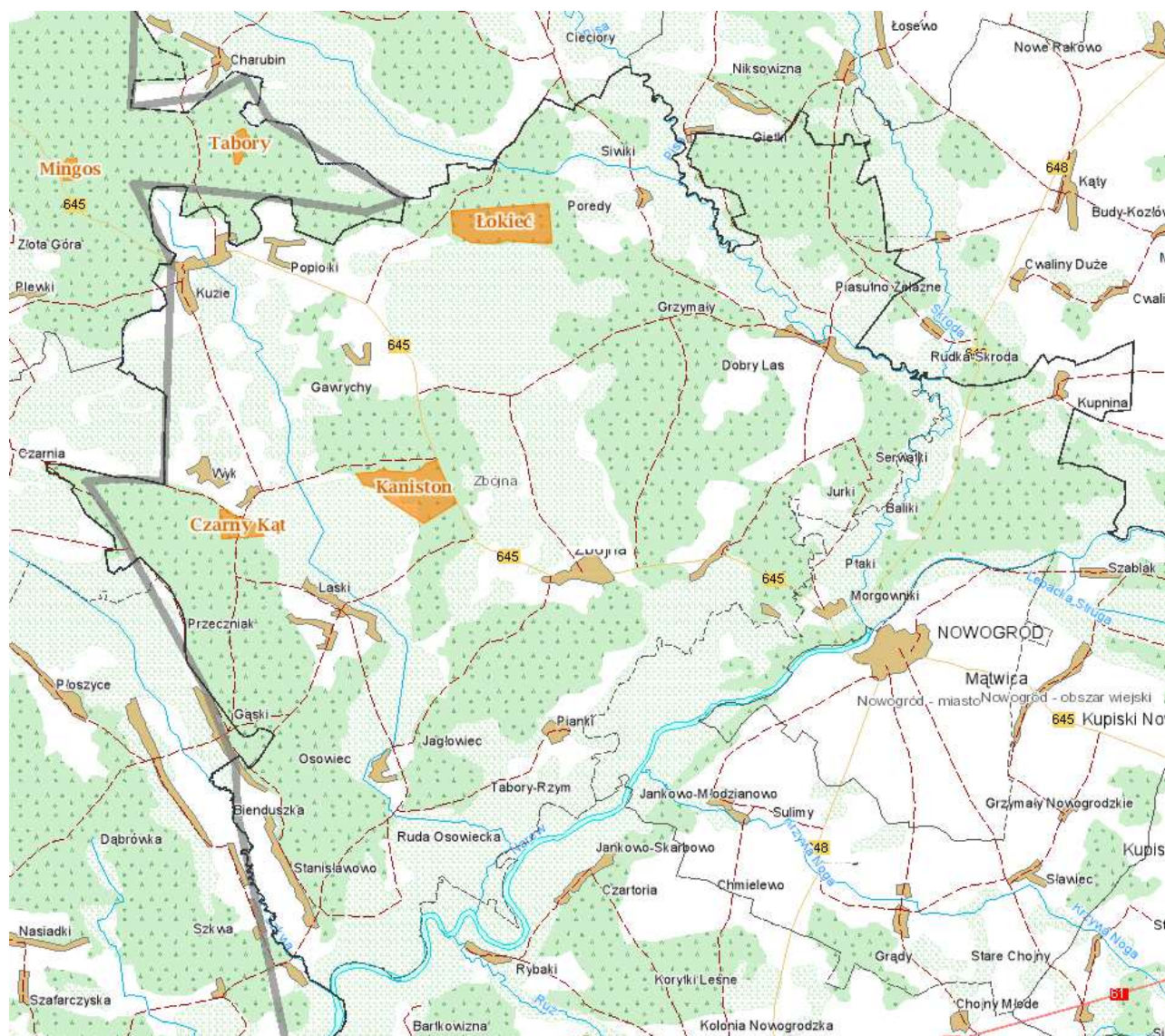
Dolina Dolnej Narwi, meandrująca Pisa z licznymi zakolami, starorzeczami i wydmy i wyspami oraz obecna część dawnej Puszczy Kurpiowskiej, to mozaika wielu przeplatających się ze sobą siedlisk, warunkująca dużą bioróżnorodność tych terenów. Obszar wyróżnia się wysokimi, dobrze zachowanymi, walorami przyrodniczymi - bogactwem flory i fauny - oraz krajobrazowymi i kulturowymi. Tu przebiega znany szlak wodny rzeką Pisą, łączący Wielkie Jeziora Mazurskie z Narwią.

Zgodnie z Rozporządzeniem nr 11/05 Wojewody Podlaskiego z dnia 25 lutego 2005 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi na tym obszarze wprowadzono się następujące zakazy:

1. zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;

2. likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
3. wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
4. wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwoświsiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
5. dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybna;
6. likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych.

Na terenie gminy znajduje się 3 rezerваты przyrody z wieloma gatunkami roślin i zwierząt podlegających ochronie. Rezerwat: "Kaniston" jest największym i najlepiej zachowanym na terenie Puszczy Kurpiowskiej bagiennym lasem olszowym. Rezerwat "Czarny Kąt" to dorodny drzewostan sosnowy - bór brzoszcznicowy i czernicowy, natomiast "Łokieć" charakteryzuje się zróżnicowaną szatą roślinną, a najcenniejszym jego fragmentem są torfowiska wysokie z unikalną na terenie Puszczy sosną o wysokości ok. 2 m, mimo znacznego wieku oraz liczne gatunki mchów i roślinności bagiennej.

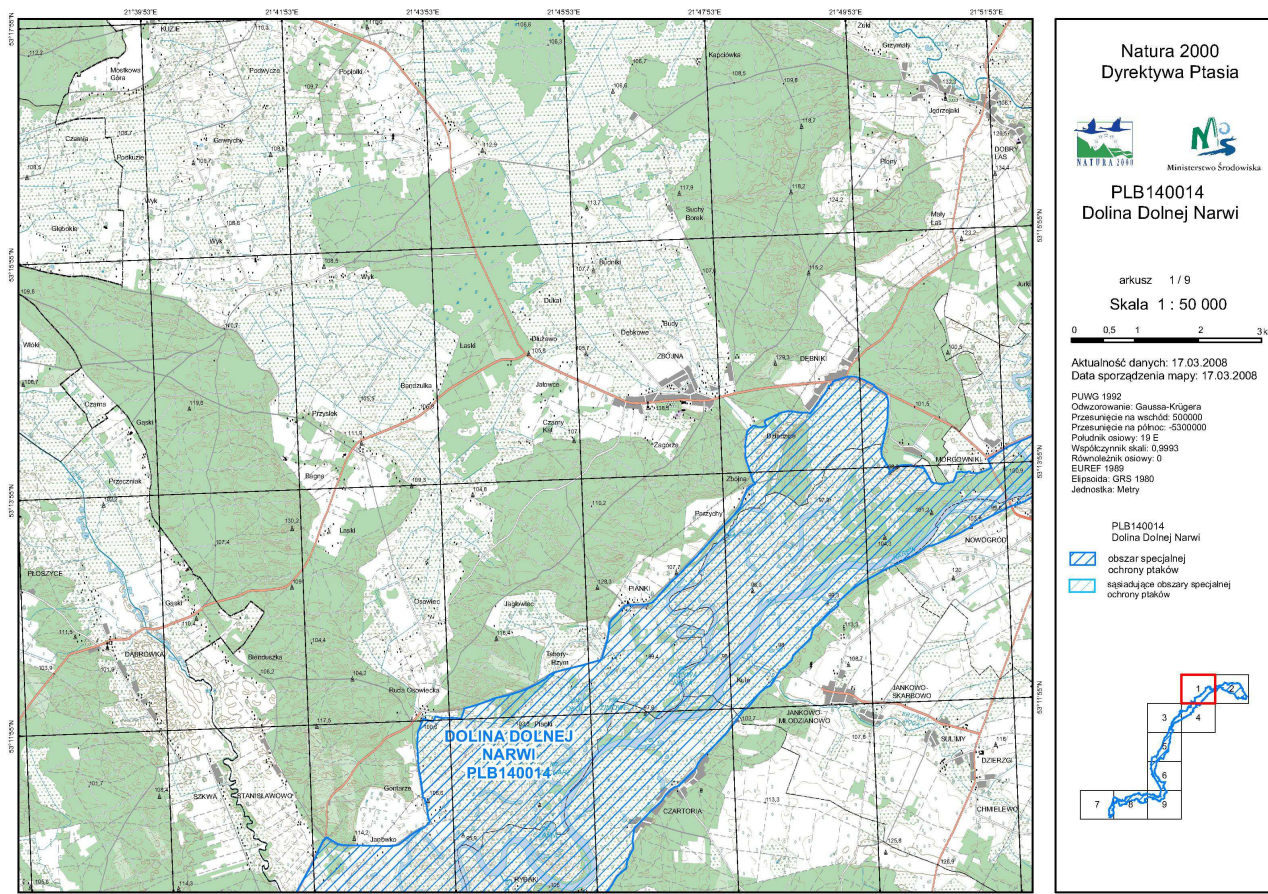

Ryc. 2. Położenie rezerwatów w gminie Zbójna.

Źródło: <http://natura2000.gdos.gov.pl>

Na terenie gminy Zbójna znajdują się 4 obszary Natura 2000:

- Dolina Dolnej Narwi PLB140014,
- Ostoja Narwiańska PLH200024,
- Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie PLH200020,
- Dolina Pisy PLH200023.

Ryc. 3. Położenie obszaru Natura 2000 Dolina Dolnej Narwi PLB140014 na terenie gminy Zbójna.

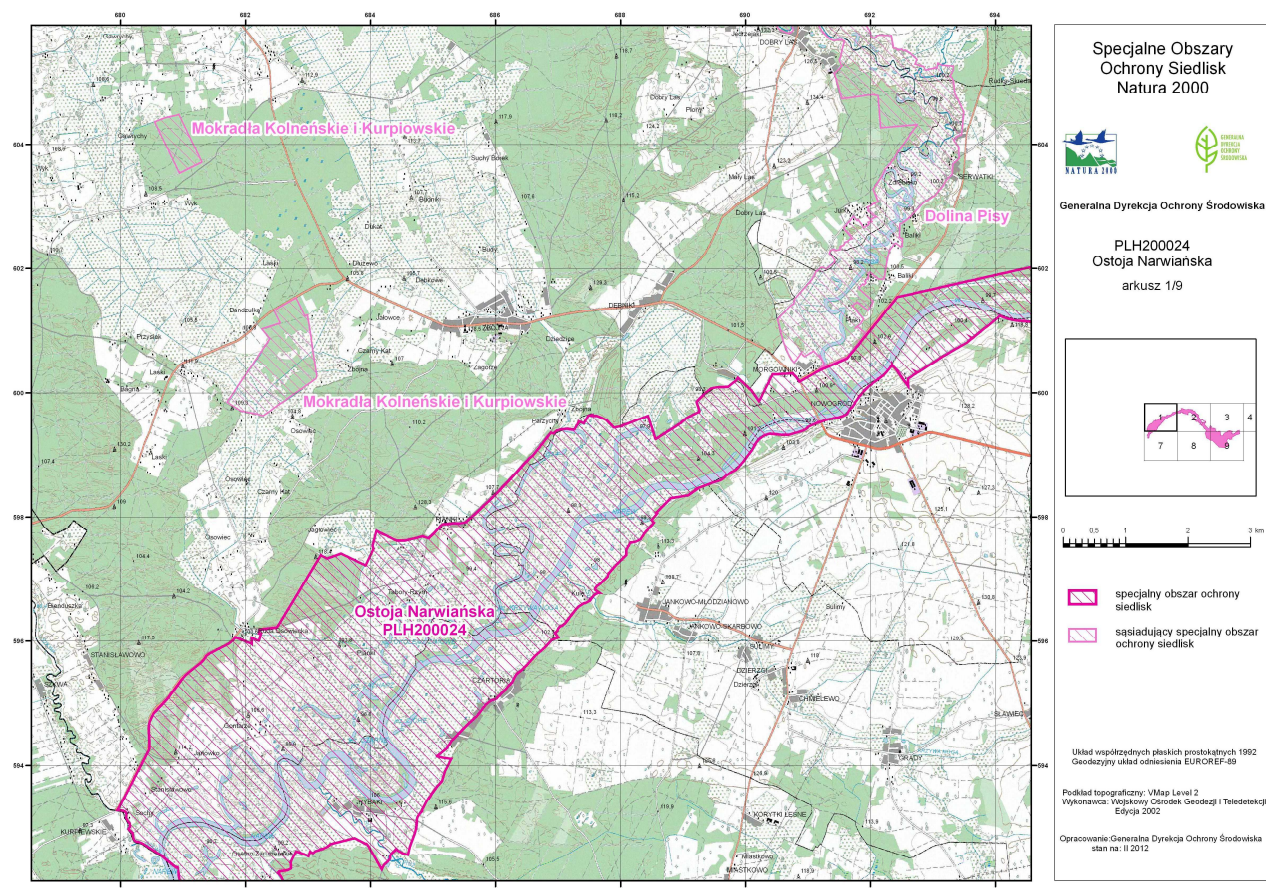
Źródło: <http://natura2000.gdos.gov.pl>

Zgodnie ze Standardowym Formularzem Danych obszaru Natura 2000 Dolina Dolnej Narwi leży na Nizinie Północnomazowieckiej pomiędzy Łomżą a Pułtuskim - długości nurtu rzeki wynosi ok.140 km, a szerokość doliny zmienia się w zakresie 1,5-7 km. Niemal na całym odcinku rzeka silnie meandruje. Brzegi rzeki są generalnie strome, szerokość nurtu wynosi 80-100 m, występują tu wypłylenia i łachy, liczne są starorzecza. W dolinie występują zadrzewienia wierzbowe i olchowe oraz niewielkie połacie borów sosnowych. Obszary leśne są poprzeplatane terenami otwartymi, na których dominują pastwiska.

W Dolinie Dolnej Narwi występuje co najmniej 35 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasie, 19 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Bardzo ważna ostoja ptaków wodno-błotnych, szczególnie w okresie lęgowym. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: batalion (PCK), błotniak łąkowy, dubelt (PCK), kraska (PCK), krwawodziób, kulik wielki (PCK), kulon (PCK), łabędź krzykliwy, rybitwa białoczelna (PCK), rybitwa czarna, rybitwa rzeczna, rycyk, sieweczka rzeczna, sowa błotna (PCK), zimorodek.

W okresie wędrówek występuje co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego (C3) bataliona oraz stosunkowo duże koncentracje osiąga rybitwa białoskrzydła.

Zagrożeniami dla tego obszaru Natura 2000 wymienionymi w SDF jest zaniechanie lub zmniejszenie intensywności gospodarki pastwiskowo-łąkarskiej, a w jego następstwie silna sukcesja roślinności krzewiastej i drzewiastej, eksploatacja torfu i piasku, zanieczyszczenie wód, nielegalne wysypiska śmieci, intensywna penetracja rekreacyjna, wnikanie zabudowy rekreacyjnej na obszar doliny.

Ryc. 4. Położenie obszaru Natura 2000 Ostoja Narwiańska PLH200024 na terenie gminy Zbójna.

Źródło: <http://natura2000.gdos.gov.pl>

Zgodnie ze Standardowym Formularzem Danych obszaru Natura 2000 Ostoja Narwiańska na odcinku pomiędzy ujściem Szkwy i ujściem Supraśli należy do nielicznych w kraju dolin cechujących się mało zmienionym systemem rzeczny z licznymi meandrami i starorzeczami. Rezultatem zachowania naturalnego reżimu rzeczny są coroczne zalewy obejmujące znaczne partie doliny. Dynamika zalewów rzecznych odgrywa wielką rolę w kształtowaniu i utrzymaniu różnorodności siedlisk hydrogeniczych (lotycznych i

lenitycznych) oraz semihydrogenicznych, reprezentujących różne stadia rozwojowe i sukcesyjne, zależne od natężenia czynników naturalnych oraz antropogenicznych.

Znaczenie doliny Narwi jako ostoi Natura 2000 wynika z dużego zróżnicowania przyrodniczego, w tym obecności wielu typów siedlisk, reprezentowanych w niektórych przypadkach przez kilka podtypów. Wiele z nich występuje w postaci reprezentatywnych, doskonale zachowanych i wielkopowierzchniowych płatów, które są już rzadko spotykane i często niedostatecznie chronione w obrębie innych obszarów sieci Natura 2000 w Polsce północno-wschodniej. Należy do nich zaliczyć w pierwszej kolejności starorzecza, jałowczyska oraz murawy napiaskowe i kserotermiczne, a także różne typy łąk oraz dąbrowy świetliste. Dolina Narwi pełni również istotną funkcję korytarza ekologicznego i refugium gatunków związanych z ekosystemami nieleśnymi w rolniczym krajobrazie Niziny Północnopodlaskiej i Północnomazowieckiej.

W ostoi odnotowano obecność 18 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Na agradowanych płaskich odcinkach koryta występują muliste zalewane brzegi rzek z ciborą brunatną *Cyperus fuscus*, uczepem trójlistkowym *Bidens tripartita* oraz rzepichą błotną *Rorippa palustris*. Licznie występują starorzecza we wszystkich stadiach rozwoju: od połączonych jeszcze z nurtem rzeki do wypłyconych i okresowo wysychających. Są one bardzo zróżnicowane pod względem trofizmu, powierzchni (od zbiorników dużych o powierzchni >3 ha, do niewielkich akwenów o powierzchni kilkudziesięciu metrów kwadratowych) i głębokości. Wody i mokradła doliny Narwi są siedliskiem trzynastu gatunków płazów, w tym kumaka nizinnego *Bombina bombina* i traszki grzebieniastej *Triturus cristatus*. Stwierdzono tu występowanie żółwia błotnego *Emys orbicularis* oraz pięciu gatunków ryb wymienionych w Załączniku do Dyrektywy Siedliskowej - m.in. minoga ukraińskiego *Eudontomyzon mariae*, bolenia *Aspius aspius*, piskorza *Misgurnus fossilis* i różanki *Rhodeus sericeus*. Dużą i stabilną populację tworzy bóbr *Castor fiber*, dość częsta jest także wydra *Lutra lutra*.

Największy udział powierzchniowy w ostoi mają bogate florystycznie ekstensywnie użytkowane łąki świeże i wilgotne z występującymi lokalnie płatami łąk selernicowych zajmujących silniej uwodnione obniżenia terenu. Dolina Narwi pełni kluczową rolę jako ostoją ciepłolubnych, śródlądowych muraw napiaskowych (6120) i muraw kserotermicznych (6210-3) w północno-wschodniej Polsce. Zbiorowiska te jednak ze względu na suboptymalne warunki klimatyczne występują tu w postaci zubożałej. Murawy mają wyraźnie antropogeniczny charakter, a czynnikiem powodującym ich powstanie i stabilizację jest ekstensywny wypas, który jest dominującym sposobem użytkowania terenu w dolinie. Dzięki wypasowi zbiorowiska murawowe mają, w odróżnieniu od wielu

innych regionów Polski, stabilny charakter, a ich perspektywy ochrony są bardzo dobre. Szczególnie bogate florystycznie płaty muraw występują na zboczach doliny na odcinku przełomowym pomiędzy Pniewem i Łomżą oraz w dolnie poniżej Nowogrodu. W ich

składzie gatunkowym występują m.in. *Dianthus carthusianorum*, *Filipendula vulgaris*, *Seseli annuum*, *Phleum phleoides*, *Anemone sylvestris*. Wyżej położone i suchsze, wypasane fragmenty tarasu zalewowego i nadzalewowego zajmują jałowczyska (5130) z wrzosem, macierzanką piaskową, rozchodnikiem ostrym i kocanką piaskową. Ich najrozleglejsze płaty znajdują się przy ujściu Nereśli pod Tykocinem. Duże powierzchnie zarośli jałowcowych spotyka się również w okolicach Czartorii pod Nowogrodem, aczkolwiek występują tam w mozaice z ciepłolubnymi murawami napiaskowymi i szczotlichowymi na wydmach.

Niewielkie powierzchnie doliny zajmują zbiorowiska leśne: łągi i grądy; część z nich jest silnie zdegradowana na skutek wypasu i pozyskiwania drewna. Na wyżej położonych fragmentach tarasu nadzalewowego i na stokach doliny miejscami występują świetliste dąbrowy oraz płaty grądów. Zbiorowiska leśne, zwłaszcza dąbrowy są niejednokrotnie w znacznym stopniu przekształcone, co przejawia się w rozdrobnieniu płatów i ich zubożeniu florystycznym. Tym niemniej należą one do najlepiej zachowanych zbiorowisk tego typu północno-wschodniej części kraju. Na okrajkach dąbrów, m.in. na południowych obrzeżach kompleksu leśnego chronionego w rezerwacie Rycerski Kierz (na W od Łomży) występuje leniec bezpodkwiatkowy *Thesium ebracteatum* - gatunek z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG.

Dolina Narwi pełni rolę ostoi różnorodności florystycznej o znaczeniu co najmniej krajowym. Występuje tu 14 gatunków z PCKL i/lub PCKR, m.in. uważane do niedawna za wymarłe storczyk cuchnący *Orchis coriophora* i pszeniec grzebieniasty *Melmpyrum cristatum*, a także czarcikęsik Kluka *Succisella inflexa*, goryczuszka błotna *Gentianella uliginosa*, podejźrzon rutolistny *Botrychium multifidum*, kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, pięciornik skalny *Potentilla rupestris*.

Zróżnicowanie przyrodnicze Doliny zostało ukształtowane w wyniku naturalnych procesów fluwialnych oraz długotrwałego użytkowania rolniczego, przede wszystkim kośnego użytkowania łąk oraz wypasu, które w dalszym ciągu są dominującą formą użytkowania terenu na przeważającej części ostoi. Największym zagrożeniem dla przyrody doliny jest zalesianie sosną nieużytkowanych muraw, łąk i pastwisk oraz ekspansja zakrzaczeń i roślinności drzewiastej, która może pojawić się w wyniku odchodzenia rolników od tradycyjnego typu gospodarki. Zagrożeniem może stać się także zmiana stosunków wodnych, nadmierna intensyfikacja produkcji rolnej, zwłaszcza wzrost nawożenia, zaorywanie istniejących łąk i podsiewanie szlachetnych gatunków traw, stosowanie środków ochrony roślin. Do poważniejszych zagrożeń należy zaliczyć również eksploatację kruszyw naturalnych, zanieczyszczanie wód, nielegalne wysypiska śmieci, intensywną penetrację rekreacyjną, wnikanie zabudowy rekreacyjnej na obszar doliny, kłusownictwo. Poważnym zagrożeniem dla ekosystemów leśnych jest ujednolicanie drzewostanów i niedostosowanie ich składu gatunkowego do warunków siedliskowych przez wprowadzanie

monokultur sosnowych na umiarkowanie żyzne siedliska leśne; zachwianie prawidłowej struktury wiekowej drzewostanów związane z eliminacją starodrzewia.

Zgodnie ze Standardowym Formularzem Danych Obszar Dolina Pisy cechuje się dużą różnorodnością siedlisk Natura 2000 (na obszarze ostoi występuje 11 typów, zajmujących blisko 50% powierzchni). Najwyższy walor przyrodniczy mają siedliska wodne i wodno-ładowe, które dzięki naturalnemu charakterowi koryta rzeki przetrwały w rolniczym krajobrazie doliny Pisy do dzisiaj. Siedliska te reprezentowane są głównie przez starorzecza i drobne zbiorniki wodne (3150-2), "nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników" (3260) - w sieci obszarów chroniących "rzeki włosienicznikowe" dolina Pisy odgrywa ważną rolę dla zachowania zasobów tego siedliska w północno-wschodniej Polsce, zalewane muliste brzegi rzek (3270) a także ziołorośla nadrzeczne (6430).

Pisa należy do rzek o silnie meandrującym korycie, którego cechą charakterystyczną jest obecność licznych (57) starorzeczy (3150-2). Większość z nich utraciła jednak kontakt z rzeką, znacznie się wypłynęła i zarosła roślinnością wodną (*Lemnetea*, *Nymphaeion*) i szuwarową (*Phragmition*). Tylko nieliczne ze starorzeczy cechuje swobodny przepływ, co świadczy o utrzymaniu łączności z głównym korytem rzeki. Można wówczas zaobserwować otwarte lustro wody a przy brzegach zbiornika zbiorowiska pleustonowe rzęs. W takich miejscach chętnie przebywa różanka *Rhodeus sericeus* (1134). W wodach Pisy występuje sześć gatunków ryb wymienionych w Załączniku do Dyrektywy Siedliskowej - minóg strumieniowy *Lampetra planeri* (1096) i minóg ukraiński *Eudontomyzon mariae* (1098), boleń *Aspius aspius* (1130), różanka *Rhodeus sericeus* (1134), piskorz *Misgurnus fossilis* (1145) i koza *Cobitis taenia* (1149). Żyją tu również rzadkie i chronione gatunki ryb, takie jak - strzebla potokowa *Phoxinus phoxinus*, kleń *Squalius cephalus*, lipień *Thymallus thymallus* i śliz pospolity *Barbatula barbatula*. Szczególnie cenna jest ichtiofauna rzeki Skrody (lewobrzeżnego dopływu Pisy), do której należą: minóg strumieniowy i minóg ukraiński, koza, lipień, pstrąg potokowy i strzebla potokowa. Wody Pisy to również siedliska ośmiu gatunków płazów, w tym kumaka nizinnego *Bombina bombina* (1188). W dolinie liczną populację tworzy bóbr *Castor fiber* (1337).

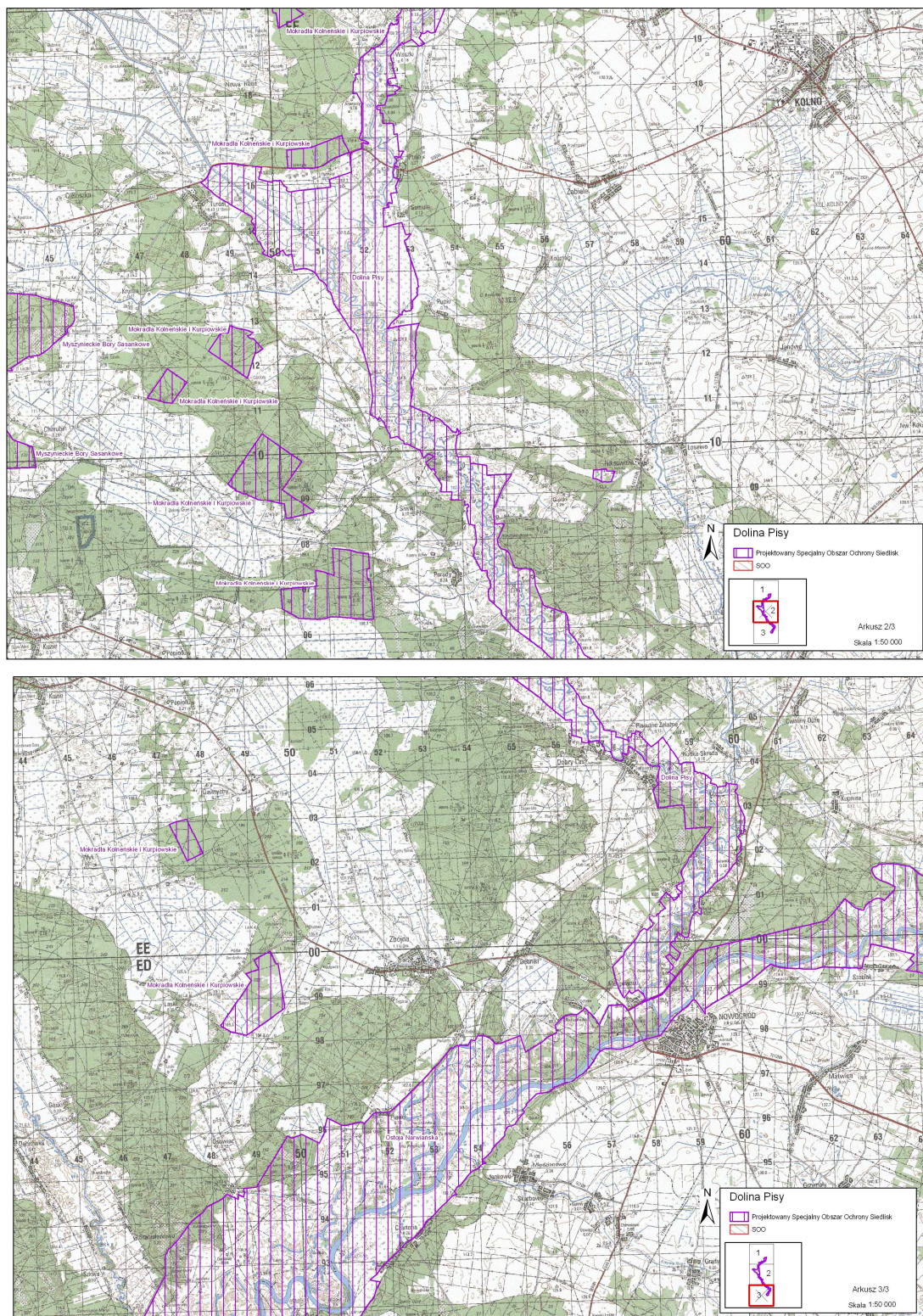
Wśród siedlisk ładowych ostoi na szczególną uwagę zasługują, wykształcone w typowy sposób i doskonale zachowane, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (6410) i znacznie rzadziej spotykane w dolinie Pisy łąki selernicowe (6440). Dolina Pisy, obok Ostoi Biebrzańskiej, pełni najważniejszą, kluczową rolę dla zachowania siedliska 6410 w północno-wschodniej Polsce. Łąki selernicowe (6440), choć zajmują zaledwie 1% powierzchni ostoi, to należą do najcenniejszych zbiorowisk doliny Pisy. Dolina Pisy, obok projektowanej Ostoi Narwiańskiej, pełni najważniejszą, kluczową rolę dla zachowania tego siedliska w północno-wschodniej Polsce. Największe powierzchnie w obszarze zajmują kompleksy łąk świeżych i wilgotnych, tworzących mozaikę. Wykształconym w

typowy sposób i często spotykanym typem siedliska są w granicach ostoi niżowe murawy bliźniczkowe (6230-4). Najbogatsze florystycznie płaty tych zbiorowisk występują w dolinie Pisy między Samulami i Pupkami, wśród fitocenoz łąk trzęślicowych. W pozostałych częściach doliny, szczególnie na północy spotykane są niewielkie płaty zbiorowisk znacznie uboższe florystycznie. W granicach ostoi stwierdzono występowanie dwóch stanowisk sasanki otwartej *Pulsatilla patens* (1477) rosnącej w borach sosnowych na skraju lasów Puszczy Piskiej i Puszczy Kurpiowskiej. Ponadto dolina Pisy jest miejscem występowania dziewięciu gatunków roślin uwzględnionych w Czerwonej Liście Roślin i Grzybów Polski (Mirek i in. 2006) i/lub w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin (Kaźmierczakowa, Zarzycki 2001) oraz 15 gatunków objętych ochroną ścisłą w Polsce lub zagrożonych wyginięciem w województwie podlaskim. Ponadto w ostoi stwierdzono występowanie dwóch gatunków nietoperzy: gacka brunatnego *Plecotus auritus* i mroczka późnego *Eptesicus serotinus*.

Do najważniejszych zagrożeń dla środowiska przyrodniczego ostoi należy zaliczyć:

- regulacje koryta rzeki Pisy, zasypywanie starorzeczy, zachwianie stosunków hydrologicznych na obszarach szczególnie cennych przyrodniczo na skutek złego funkcjonowania budowli hydrotechnicznych,
- budowę jazów i zastawek ograniczających lub wręcz uniemożliwiających swobodną wędrówkę ryb,
- zamulanie i zarastanie starorzeczy roślinnością wodną i szuwarową zakończonych lądowaniem tych siedlisk,
- zaprzestanie rolniczego użytkowania, zwłaszcza koszenia, wypasania i umiarkowanego nawożenia łąk,
- intensyfikację rolnictwa (silne nawożenie oraz intensywny wypas),
- sukcesję naturalną wyrażającą się rozwojem zarośli wierzbowych i zadrzewień osikowo-brzozowych na obszarach zajętych przez łąki trzęślicowe,
- przekształcanie gruntów rolnych na tereny pod zabudowę lotniskową,
- wkraczanie z zabudową w bezpośrednie sąsiedztwo koryta rzeki,
- spływ zanieczyszczeń z terenów zabudowanych i z gruntów rolnych do Pisy i jej dopływów,
- odlesienie doliny, zwłaszcza gospodarka zrębowa prowadzona w bezpośrednim sąsiedztwie koryta rzeki, eliminująca pozostałości lasów i zarośli łęgowych, spełniających funkcje ochronne (przeciwpowodziowe) w dolinie,

- intensyfikację żeglugi śródlądowej, w tym jednostek motorowych (Pisa na całej długości stanowi szlak żeglowny łączący Wielkie Jeziora Mazurskie z Narwią).

Ryc. 5. Położenie obszarów Natura 2000 Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie PLH200020 oraz Dolina Pisy PLH200023 na terenie gminy Zbójna.

Źródło: <http://natura2000.gdos.gov.pl>

Zgodnie ze Standardowym Formularzem Danych Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie to obszar Natura 2000 o charakterze dyspersyjnym, obejmujący 15 rozrzuconych po Wysoczyźnie Kolneńskiej i Równinie Kurpiowskiej obiektów o charakterze mokradłowym, wśród których znajdują się: fragment doliny rzeki Rybnicy, 3 niewielkie jeziora dystroficzne oraz kilkanaście zagłębień wypełnionych torfami przejściowymi i wysokimi. Najcenniejszym obiektem na terenie całego obszaru jest pełniąca funkcję ważnego korytarza ekologicznego dolina rzeki Rybnicy.

Na wysokie walory przyrodnicze obszaru wpływa znaczne, wewnętrzne zróżnicowanie siedliskowe na stosunkowo niewielkiej powierzchni, jak i rzadkość tego typu elementów w krajobrazie Wysoczyzny Kolneńskiej i Równiny Kurpiowskiej. Stwierdzono tu 10 typów (wraz ze zróżnicowaniem na podtypy) siedlisk przyrodniczych. Niektóre z nich należą do siedlisk rzadkich na terenie obu mezoregionów (zwłaszcza bory bagienne 91D0-2, sosnowo-brzozowy las bagienny 91D0-6), a niektóre są rzadko spotykane w całej północno-wschodniej Polski (jak doskonale tu zachowane torfowiska przepływowe 7230-3). Znajduje się tu także, największy w Puszczy Kurpiowskiej kompleks torfowisk wysokich.

Obiekty z otwartymi wodami, w tym głównie dolina Rybnicy, są biotopami występowania bobra europejskiego *Castor fiber* (1337), wydry *Lutra lutra* (1355). Wśród licznych gatunków płazów występuje kumak nizinny *Bombina bombina* (1188) - gatunek wymieniony w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. W trakcie prac terenowych zaobserwowano ponadto występowanie kilku gatunków ptaków wymienionych w I Załączniku Dyrektywy Rady 79/409/EWG, m.in. żurawia *Grus grus* (A127), bociana czarnego *Ciconia nigra* (A030), łabędzia niemego *Cygnus olor* (A036), czapli siwej *Ardea cinerea* (A028) oraz dzięcioła czarnego *Dryocopus martius* (A236).

Ponadto, w granicach obszaru, oprócz chronionych roślin występujących na torfowiskach, w otaczających je borach sosnowych znajdują się stanowiska innych rzadkich przedstawicieli rodzimej flory, m.in. goździka piaskowego *Dianthus arenarius*. Obszar jest ostoją 8 gatunków uwzględnionych w POLSKIEJ CZERWONEJ KSIĘDZE ROŚLIN (Kaźmierczakowa, Zarzycki 2001), w CZERWONEJ LIŚCIE ROŚLIN I GRZYBÓW POLSKI (Mirek i in. 2006) lub też CZERWONEJ LIŚCIE MCHÓW ZAGROŻONYCH W POLSCE (Ochyra 1992). Rosną tu również 22 gatunki objęte ochroną ścisłą w Polsce i rzadkie w północno-wschodnim regionie.

Do najważniejszych zagrożeń dla środowiska przyrodniczego w granicach obszaru wymienionych w Standardowym Formularzu Danych zaliczyć można:

- odwodnienia wskutek melioracji przeprowadzonych w otoczeniu obiektów a także zachwianie stosunków hydrologicznych na torfowiskach wskutek źle funkcjonujących budowli hydrotechnicznych i przyspieszonego odpływu wód.

- bezsprzecznie najbardziej istotny czynnik zagrażający torfowiskom, będący jednocześnie przyczyną przesychania siedlisk i zachodzących tam procesów sukcesyjnych (wkraczania gatunków drzewiastych), to osuszenie terenu. Szczególnie silne melioracje miały miejsce w latach 1957-1962 w sąsiedztwie Jeziora Łacha oraz w dolnym biegu rzeki Rybnicy (tu połączone dodatkowo z regulacją koryta). Spowolnienie odpływu wód rozbudowaną siecią rowów melioracyjnych wokół obiektów mokradłowych jest warunkiem sine qua non ochrony tych obszarów.
- zaprzestanie koszenia łąk i mechowisk, czego efektem jest sukcesja naturalna, przede wszystkim rozwój zarośli wierzbowych oraz wkraczanie sosny i brzozy na torfowiska o charakterze otwartym,
- intensyfikacja rolnictwa (głównie nawożenie oraz intensywny wypas),
- spływ zanieczyszczeń z terenów zabudowanych i z gruntów rolnych do rzek, jezior i zagłębień mokradłowych,
- gospodarka zrębowa w sąsiedztwie mokradel - mimo korzystnego wpływu na zmniejszenie ewapotranspiracji, obniża znacząco poziom buforowości i funkcje ochronne lasów,
- pozyskiwanie roślin w celach komercyjnych (np. *Menyanthes trifoliata*).

6.2. ANALIZA ILOŚCIOWO - JAKOŚCIOWA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY ZBÓJNA.

Azbest wykorzystywano do produkcji wielu wyrobów przemysłowych w różnych gałęziach gospodarki światowej. Największe zastosowanie miał w budownictwie, szczególnie do produkcji płyt dachowych i elewacyjnych oraz rur. Głównymi odbiorcami azbestu były gospodarstwa wiejskie, miejskie budownictwo mieszkaniowe, budownictwo przemysłowe i energetyka (chłodnie kominowe).

Gmina Zbójna, wychodząc naprzeciw rozwiązania problemu likwidacji azbestu przystąpiła do opracowania „Planu Ochrony Przed Szkodliwością Azbestu i Programu Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest z Terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032”. W celu uzyskania rzetelnych informacji na temat ilości, stanu i rozmieszczenia wyrobów zawierających azbest, przeprowadzono inwentaryzację wyrobów azbestowych znajdujących się na terenie gminy. Głównym źródłem danych, będących podstawą do sporządzenia niniejszego „Planu ochrony...” była baza danych dotycząca azbestu

i wyrobów zawierających azbest, utworzona w oparciu o ankietyzację właścicieli i zarządców obiektów oraz w wyniku spisu „z natury” dokonane na zlecenie urzędu gminy. Dane te dotyczą w szczególności azbestu zlokalizowanego na posesjach osób fizycznych, na terenie podmiotów gospodarczych oraz instytucji.

Posiadanie pełnych informacji o miejscu występowania wyrobów zawierających azbest i ich stanie jest cenną informacją nie tylko dla opracowania „Planu...”, ale też szeroko rozumianej ochrony środowiska i zdrowia mieszkańców tego terenu. Jednocześnie zebrane informacje mogą pozytywnie wpłynąć na skuteczne starania o pozyskanie dodatkowych środków finansowych ze źródeł krajowych lub zagranicznych na usunięcie wyrobów zawierających azbest.

W celu dokładnego zinwentaryzowania wyrobów azbestowych na terenie Gminy Zbójna przyjęto dwie metody pozyskiwania danych - ankietyzacja właścicieli nieruchomości i spis „z natury”. W trakcie wizji lokalnej, odpowiednio przeszkoleni i oznakowani ankieterzy odwiedzili każdą posesję należącą do osób fizycznych, oraz nieruchomość będącą we władaniu podmiotów gospodarczych i instytucjonalnych. W trakcie wizyty wypełniana była w konsultacji z właścicielami nieruchomości ankieta, a w przypadku nieobecności lub nie wyrażenia zgody na współpracę przy uzupełnianiu ankiet, dokonano tzw. „spisu z natury”, określając szacunkową ilość, rodzaj i stan wyrobów azbestowych.

Opracowano wzór ankiety, który trafiał do osób fizycznych, podmiotów gospodarczych i instytucjonalnych. Wzór ankiety sporządzono na bazie załącznika do Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest oraz Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest. Postawione pytania miały wykazać ile wyrobów zawierających azbest znajduje się obecnie na terenie Gminy Zbójna i jaka ich część ze względu na zły stan techniczny w najbliższym czasie planowana jest do usunięcia, i w konsekwencji zostanie unieszkodliwiona oraz czy właściciele obiektów planują w najbliższym czasie remonty budynków. Ponadto ankietowani odpowiadali na pytanie odnośnie stopnia zagrożenia azbestu dla zdrowia i życia ludzi. Odpowiedź na to pytanie miała odzwierciedlić stopień uświadamienia mieszkańców oraz emocjonalne podejście mieszkańców gminy do problemu usuwania wyrobów azbestowych.

Podczas inwentaryzacji wykonywania była także dokumentacja fotograficzna wyrobów zawierających azbest. Zdjęcia zostały opisane z uwzględnieniem adresu oraz numeru działki, na którym zinwentaryzowano azbest. Dokumentacja znajduje się w posiadaniu Urzędu Gminy w Zbojnej.

Biorąc pod uwagę fakt, iż informacje składane przez właścicieli i zarządców dotyczące ilości azbestu mogą być niekiedy zaniżone, w niniejszym opracowaniu dokonano 10% doszacowania ilości tych wyrobów.

Ankietyzacja poszczególnych obiektów badanego rynku i inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest odbyła się w czerwcu i lipcu 2013 r. W ten sposób uzyskano rzeczywiste i rzetelne dane o ilości, stanie i rozmieszczeniu wyrobów azbestowych na terenie Gminy Zbójna.

Podczas inwentaryzacji stwierdzono, iż na terenie gminy Zbójna występują tylko 2 rodzaje wyrobów azbestowych, czyli płyty dachowe faliste (W02) oraz płyty azbestowo - cementowe typu „karo” (W01).

Tab. 2. Masa wyrobów azbestowych występujących w gminie Zbójna według rodzaju wyrobów.

Kod wyrobu	Zinwentaryzowane [kg]			Unieszkodliwione [kg]			Pozostałe do unieszkodliwienia [kg]		
	Razem	Osoby fizyczne	Pozostałe podmioty	Razem	Osoby fizyczne	Pozostałe podmioty	Razem	Osoby fizyczne	Pozostałe podmioty
W01	101 344	101 344	0	0	0	0	101 344	101 344	0
W02	5 013 870	4 972 123	41 747	0	0	0	5 013 870	4 972 123	41 747

Objaśnienia:

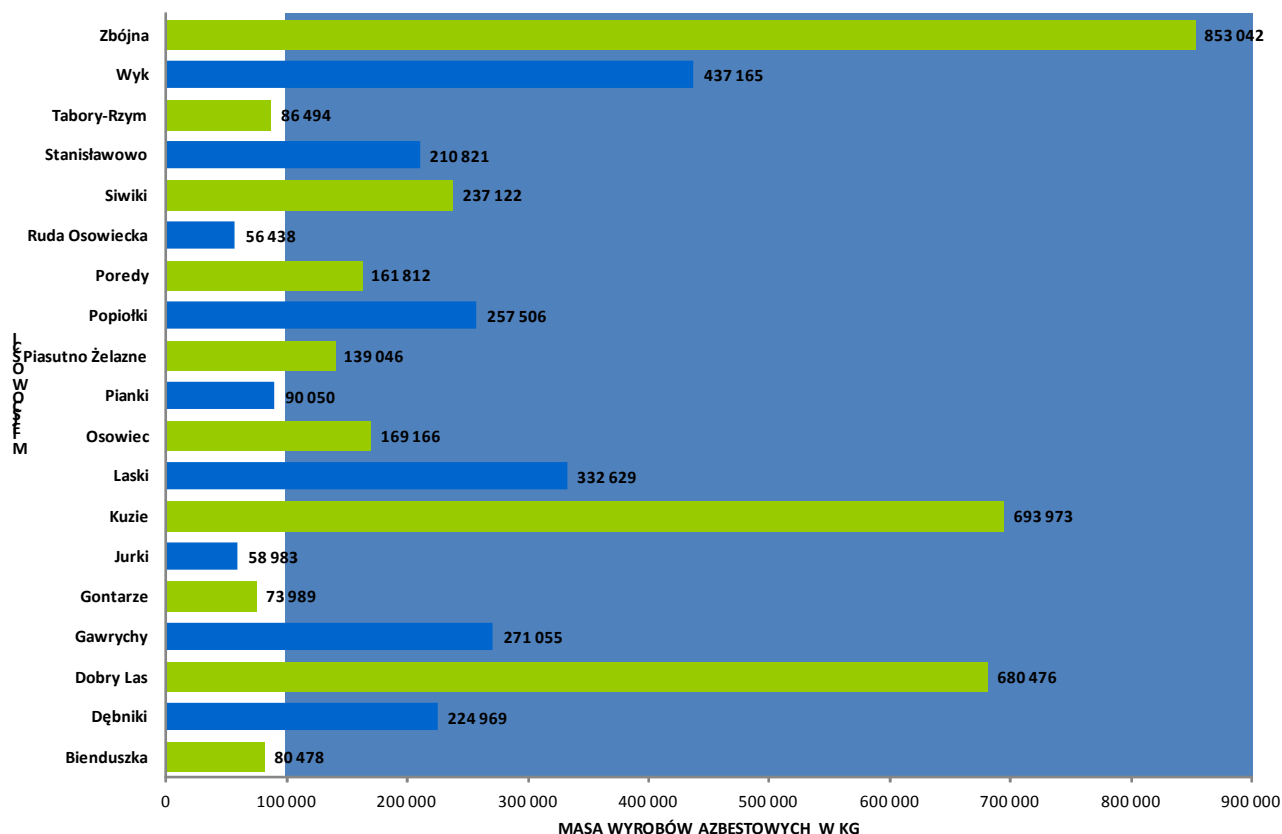
W01 - Płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie

W02 - Płyty azbestowo-cementowe faliste dla budownictwa

Źródło: Opracowanie własne EKOTON Sp. z o.o. na podstawie danych wprowadzonych na stronie www.bazaazbestowa.pl/ i inwentaryzacji w 2013 r.

Z danych inwentaryzacyjnych wynika, iż na terenie gminy Zbójna znajduje się około 5115 Mg wyrobów zawierających azbest do unieszkodliwienia, co stanowi ok. 465019,45 m². Zgodnie z Bazą Azbestową zastosowano przelicznik - średnia waga 1 m² eternitu falistego oraz płyt azbestowo-cementowych typu „karo” wynosi 11 kg. Zdecydowaną większość zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest na terenie gminy stanowią płyty azbestowo-cementowe faliste dla budownictwa - około 98 %.

Inwentaryzacja wykazała, iż najwięcej wyrobów azbestowych stwierdzono w miejscowości Zbójna - 853,042 Mg, najmniej natomiast w miejscowości Ruda Osowiecka- 56,438 Mg.

Ryc. 6. Masa zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych w gminie Zbójna w podziale na miejscowości.

Źródło: Opracowanie własne EKOTON Sp. z o.o. na podstawie danych wprowadzonych na stronie www.bazaazbestowa.pl/ i inwentaryzacji w 2013 r.

Na podstawie oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest określono stopień pilności usuwania azbestu. Ponad 92 % zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych posiada stopień pilności III i wymaga ponownej oceny w terminie do 5 lat. Tylko 0,31 % wyrobów azbestowych z gminy Zbójna wymaga pilnego usunięcia lub zabezpieczenia (stopień pilności I). 6,9 % wyrobów wymaga ponownej oceny w terminie do 1 roku.

Tab. 3. Ilość wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia w podziale na stopnie pilności.

Stopień pilności wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia	Kod wyrobu	Razem [kg]	Osoby fizyczne [kg]	Pozostałe podmioty [kg]
Stopień pilności I - wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie	W02	15 712	15 525	187
Stopień pilności II - wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku	W01	4 323	4323	0
	W02	348 752	347 608	1 144
	Razem	353 075	351 931	1 144
Stopień pilności III - wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat	W01	97 021	97 021	0
	W02	4 649 406	4 608 990	40 416
	Razem	4 746 427	4 706 011	40 416

Objaśnienia:

W01 - Płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie

W02 - Płyty azbestowo-cementowe faliste dla budownictwa

Źródło: Opracowanie własne EKOTON Sp. z o.o. na podstawie danych wprowadzonych na stronie www.bazaazbestowa.pl/ i inwentaryzacji w 2013 r

Wszystkie wyroby azbestowe zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi powinny zostać usunięte w terminie do 2032 roku. W pierwszej kolejności należy usunąć pokrycia dachowe o stwierdzonych dużych uszkodzeniach, z widocznymi pęknięciami lub ubytkami.

W związku z faktem, iż w gminie Zbójna dane dotyczące ilości i rodzaju azbestu pochodzą w głównej mierze z ankietyzacji mieszkańców, w niniejszym opracowaniu dodatkowo założono doszacowanie ilości wyrobów azbestowych o 10%. Założono, iż 10% doszacowanie ilości azbestu zminimalizuje ewentualne pomyłki i niedokładne oszacowanie, a niekiedy także celowe ukrywanie lub nie udzielanie wiadomości dotyczących wyrobów zawierających azbest, występujących na danej posesji. Uwzględniając 10 % doszacowanie obliczono, iż na terenie Gminy Zbójna znajduje się łącznie około 5627 Mg azbestu w postaci płyt azbestowo-cementowych falistych oraz płyt typu „karo”, które zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi powinny zostać usunięte w terminie do 2032 roku.

Tab. 4. Ilość wyrobów zawierających azbest do unieszkodliwienia na terenie Gminy Zbójna, po uwzględnieniu 10 % doszacowania.

Kod wyrobu	Pozostałe do unieszkodliwienia [kg]			Pozostałe do unieszkodliwienia +10 % [kg]		
	Razem	Osoby fizyczne	Pozostałe podmioty	Razem	Osoby fizyczne	Pozostałe podmioty
W01	101 344	101 344	0	111 478	111 478	0
W02	5 013 870	4 972 123	41 747	5 515 257	5 469 335	45 922
RAZEM	5 115 214	5 073 467	41 747	5 626 735	5 580 814	45 922

Objaśnienia:

W01 - Płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie

W02 - Płyty azbestowo-cementowe faliste dla budownictwa

Źródło: Opracowanie własne EKOTON Sp. z o.o. na podstawie danych wprowadzonych na stronie www.bazaazbestowa.pl/ i inwentaryzacji w 2013 r.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest jest procesem długotrwałym, z którym wiąże się duże nakłady finansowe. Dlatego też harmonogram realizacji usuwania azbestu został rozłożony na 20 lat, z podziałem na następujące okresy:

1. 2013 - 2018 r.
2. 2019 - 2025 r.
3. 2026 - 2032 r.

Na podstawie danych z Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 założono, iż w pierwszym okresie zostanie usunięte 28 % wyrobów azbestowych, w drugim okresie - 35 %, natomiast w ostatnim okresie pozostałe 37 %.

Tab. 5. Program usuwania azbestu dla gminy Zbójna.

Lp.	Ogólne zestawienie wyrobów azbestowych	Jednostka	Wartość	Okresy usuwania wyrobów azbestowych		
				2013-2018	2019-2025	2026-2032
1	Szacowana do usunięcia ilość wyrobów zawierających azbest	[Mg]	5626,735	1575,49	1969,36	2081,89
		[%]	100	28	35	37
2	Szacowana do usunięcia ilość wyrobów zawierających azbest	[m ²]	511521,36	143225,98	179032,48	189262,90

Źródło: Opracowanie własne EKOTON Sp. z o.o. na podstawie danych wprowadzonych na stronie www.bazaazbestowa.pl/ i inwentaryzacji w 2013 r.

6.3. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU.

Celem „Planu ochrony przed szkodliwością azbestu i programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032” jest wyeliminowanie negatywnego wpływu wyrobów zawierających azbest na zdrowie mieszkańców i środowisko naturalne oraz bezpieczne usunięcie azbestu i zdeponowanie go na wyznaczonych składowiskach, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi. Do zadań niniejszego opracowania zaliczono określenie warunków bezpiecznego i sukcesywnego usuwania wyrobów azbestowych. Brak podjęcia tych działań skutkowałby dalszym zanieczyszczeniem środowiska azbestem i pogłębianiem się niekorzystnych skutków zdrowotnych u mieszkańców gminy.

Skutkiem odstąpienia od realizacji przedmiotowego dokumentu będzie przede wszystkim brak odpowiedniej wiedzy i świadomości wśród mieszkańców gminy Zbójna o zagrożeniach związanych z azbestem oraz o właściwych sposobach postępowania z wyrobami zawierającymi azbest. Bez wdrażania rozwiązań zaproponowanych w w/w planie odpady zawierające azbest, zamiast zostać unieszkodliwione zgodnie z wymaganiami prawnymi, będą trafiać na dzikie wysypiska śmieci i powodować negatywne oddziaływania na powierzchnie ziemi a zagrożenie to może dotyczyć obszarów chronionych.

Elementy budowlane zawierające azbest ulegają zużyciu i uszkodzeniom mechanicznym przez co mogą uwalniać do środowiska włókna azbestu, które mają negatywny wpływ

na zdrowie i życie ludzi zamieszkujących i wykorzystujących obiekty gdzie jako materiał konstrukcyjny wykorzystany został azbest. Pozostawienie wyrobów w dotychczasowym miejscu przyczyniłoby się do zwiększonego występowania chorób odazbestowych w gminie. Również postępowanie z wyrobami zawierającymi azbest, bez zachowania procedur wymaganych polskim prawem, może spowodować przedostanie się do środowiska szkodliwych włókien azbestu oraz zwiększenie prawdopodobieństwa ekspozycji wobec osób wykonujących prace remontowe czy rozbiórkowe. Zanieczyszczenie powietrza włóknami azbestowymi może nastąpić na skutek nieodpowiednio prowadzonych prac polegających na usuwaniu azbestu jak również na skutek jego nieprawidłowego składowania.

Dodatkowe korzyści z wdrożenia „*Planu ochrony przed szkodliwością azbestu i programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032*”:

- wykonanie spójnej bazy danych o odpadach a w konsekwencji sprawnego i skutecznego monitorowania gospodarki odpadami w gminie,
- oczyszczenie terenu gminy z azbestu,
- poprawa stanu zdrowia mieszkańców i potencjalne obniżenie przypadków zachorowań spowodowanych szkodliwym działaniem azbestu,
- poprawa stanu technicznego obiektów budowlanych co wpływa na wzrost ich wartości,
- poprawa walorów estetycznych oraz stanu środowiska gminy.

7. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA STANU ŚRODOWISKA NA OBSZARACH OBJĘTYCH PRZEWIDYWANYM ZNACZĄCYM ODDZIAŁYWANIEM.

Obszary objęte przewidywanym znaczącym oddziaływaniem w wyniku „*Planu ochrony przed szkodliwością azbestu i programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032*” to miejsca prowadzenia prac w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest oraz ich transport.

Z uwagi na warunki i procedury postępowania przy w/w pracach nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na środowisko. Prowadzone prace mogą jedynie w sposób pozytywny wpłynąć na poprawę standardów środowiska poprzez ograniczenie występowania włókien azbestu w powietrzu.

8. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA ISTNIEJĄCYCH PROBLEMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCYCH OBSZARÓW PODLEGAJĄCYCH OCHRONIE NA PODSTAWIE USTAWY Z DNIA 16 KWIETNIA 2004 R. O OCHRONIE PRZYRODY.

Nie przewiduje się znaczącego oddziaływania w wyniku realizacji celów założonych w *„Planie ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032”* na formy ochrony przyrody, powietrze, powierzchnię ziemi oraz zdrowie i życie ludzi, gdyż wszystkie prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest mogą być wykonywane wyłącznie przez pracowników posiadających odpowiednie wyposażenie techniczne do prowadzenia takich prac oraz przeszkolonych w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy usuwaniu materiałów zawierających azbest. Należyte wykonanie prac demontażowych, transportowych oraz prawidłowe unieszkodliwianie odpadów zapewniają minimalne pylenie wyrobów zawierających azbest, których uwalnianie włókien azbestowych będzie miało jedynie charakter lokalny, a tym samym nie będzie oddziaływać na mieszkańców i poszczególne komponenty środowiska.

Z punktu widzenia realizacji *„Planu ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032”* najistotniejszym problem ochrony środowiska jest niska świadomość ekologiczna mieszkańców gminy. Gmina Zbójna posiada na swoim terenie znaczną ilość pokryć dachowych zawierających azbest. Pokrycia azbestowe znajdują się głównie na terenie prywatnych posesji na budynkach mieszkalnych i gospodarczych. Nie wszyscy obywatele zdają sobie sprawę z kancerogennych właściwości włókien azbestu. Wiele prac związanych z usuwaniem azbestu z dachów budynków odbywa się bez zachowania zasad i procedur wymaganych prawem przy tego typu pracach. Znane są przypadki handlu starymi płytami azbestowymi zdejmowanymi z dachów i ich późniejsze wykorzystywanie jako materiał do okrywania dachów w innych miejscach. Ponadto istnieje niebezpieczeństwo pozbywania się odpadów zawierających azbest w miejscach do tego celu nieprzeznaczonych i powstawanie dzikich wysypisk śmieci.

Kolejnym problemem jest niewątpliwie słabo rozwinięty mechanizm dofinansowania usuwania azbestu dla indywidualnych gospodarstw domowych oraz niewystarczająca liczba składowisk do składowania azbestu na terenie województwa. Osoby fizyczne nierzadko nie mają odpowiednich środków finansowych na wymianę pokrycia dachowego,

w szczególności jeżeli w grę wchodzi wymiana na kilku budynkach w gospodarstwie. Częstym problemem w gminach jest także niski stopień doinformowania społeczeństwa w zakresie możliwości dofinansowania zdejmowania bądź utylizacji azbestu.

W zakresie zidentyfikowanych problemów, które mogłyby utrudnić lub uniemożliwić realizację zapisów planu, w szczególności na obszarach podlegających ochronie, na które realizacja dokumentu może wywierać wpływ, istnieje obawa, że nieodpowiednio prowadzone prace modernizacyjne mogą powodować niszczenie miejsc gniazdowania chronionych gatunków ptaków i nietoperzy oraz mogą uniemożliwiać im późniejsze wykorzystywanie tych obiektów jako miejsc lęgowych bądź zimowisk. W związku z powyższym przy realizacji „Planu ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032” należy zwrócić szczególną uwagę na należyte wykonanie prac demontażowych.

9. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA CELÓW OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONYCH NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, ORAZ SPOSOBÓW, W JAKICH TE CELE I INNE PROBLEMY ŚRODOWISKA ZOSTAŁY UWZGLĘDNIONE PODCZAS OPRACOWYWANIA DOKUMENTU.

Analizowany w ramach niniejszej prognozy „Plan ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032” jest ściśle związany i wypełnia zobowiązania wynikające z nadrzędnych dokumentów strategicznych (zarówno na poziomie lokalnym i wojewódzkim jak i międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym).

Podstawowym dokumentem określającym ramy prawne gospodarki odpadami w Unii Europejskiej jest Dyrektywa Rady 74/442/EEC, nakładająca na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia odzysku i usuwania odpadów w sposób nie zagrażający życiu ludzkiemu oraz nie powodujący szkód w środowisku. Ponadto nakłada ona obowiązek zapobiegania tworzeniu się odpadów oraz ograniczania ilości i szkodliwości wytwarzanych odpadów. Opracowany „Plan ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032” jest zgodny powyższym dokumentem.

Głównym celem Polityki Ekologicznej Państwa w zakresie gospodarki odpadami jest zapobieganie powstawaniu odpadów poprzez redukcje ilości powstających odpadów „u źródła”, odzyskiwanie surowców, ponowne wykorzystanie odpadów oraz bezpieczne dla środowiska końcowe unieszkodliwianie odpadów niewykorzystanych. Niniejszy dokument zakłada także dalsze prace mające na celu poprawę systemu zbierania i unieszkodliwiania azbestu, aby ograniczyć ilość odpadów niebezpiecznych trafiających na składowiska komunalne w postaci wyrobów azbestowych. Jednym z priorytetowych kierunków działań przewidzianych w Polityce Ekologicznej Państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 jest przeprowadzanie prac legislacyjnych i kontynuowanie krajowych programów usuwania azbestu.

Celem „Planu ochrony przed szkodliwością azbestu i programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032” jest wyeliminowanie negatywnego wpływu wyrobów zawierających azbest na zdrowie mieszkańców i środowisko naturalne oraz bezpieczne usunięcie azbestu i zdeponowanie go na wyznaczonych składowiskach, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi.

Opracowanie analizowanego Programu związane jest z realizacją zapisów zawartych w Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 , którego celem jest:

1. usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
2. minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju,
3. likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Opracowany „Plan ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032” jest zgodny z Programem usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa podlaskiego, którego nadrzędnym długoterminowym celem jest likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na zdrowie człowieka i środowisko.

Opracowany Plan ochrony... jest także zgodny z Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w powiecie łomżyńskim na lata 2007-2032, którego celami są:

- uświadomienie mieszkańcom powiatu szkodliwości azbestu dla zdrowia ludzkiego,
- ograniczenie a w konsekwencji wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u ludzi spowodowanych azbestem,
- spowodowanie likwidacji oddziaływania azbestu na środowisko,
- spowodowanie sukcesywnego usuwania azbestu (eternitu) z terenu powiatu.

„Plan ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032” został przygotowany z uwzględnieniem obowiązujących aktów prawnych i jest zgodny z kierunkami wyznaczonymi w Planie Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2013-2017 - który wyznaczył kierunki działań dla odpadów zawierających azbest, tj.:

- informowanie społeczeństwa o zagrożeniu zdrowia ludzi przy samodzielnym usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
- zapewnienie finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest przez fundusze ochrony środowiska,
- monitoring prawidłowego postępowanie z odpadami zawierającymi azbest, szczególnie wśród indywidualnych posiadaczy i firm zajmujących się demontażem wyrobów budowlanych zawierających azbest,
- modernizacja i/lub budowa składowisk (kwater) na odpady azbestowe lub zagospodarowanie azbestu metodami innymi niż składowanie,
- wspieranie inicjatyw zmierzających do usuwania wyrobów budowlanych zawierających azbest.

10. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA PRZEWIDYWANEGO ZNACZĄCEGO ODDZIAŁYWANIA NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARU NATURA 2000 ORAZ INTEGRALNOŚĆ TEGO OBSZARU, A TAKŻE NA POSZCZEGÓLNE KOMPONENTY ŚRODOWISKA.

Celem nadrzędnym „Planu ochrony przed szkodliwością azbestu i programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032” jest wyeliminowanie negatywnego wpływu wyrobów zawierających azbest na zdrowie mieszkańców i środowisko naturalne oraz bezpieczne usunięcie azbestu i zdeponowanie go na wyznaczonych składowiskach, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi. Poniżej przeanalizowano wpływ realizacji tego Planu na poszczególne elementy środowiska.

Cały teren gminy Zbójna jest w Obszarze Chronionego Krajobrazu Równiny Kurpiowskiej i Doliny Dolnej Narwi. Obejmuje on dolinę Narwi, część Puszczy Kurpiowskiej, dolinę Pisy i zachodnie obrzeże Wysoczyzny Kolneńskiej.

Na terenie gminy znajduje się 3 rezerваты przyrody z wieloma gatunkami roślin i zwierząt podlegających ochronie. Rezerwat: "Kaniston" jest największym i najlepiej zachowanym na terenie Puszczy Kurpiowskiej bagiennym lasem olszowym. Rezerwat "Czarny Kąt" to dorodny drzewostan sosnowy - bór brusznicowy i czernicowy, natomiast "Łokieć" charakteryzuje się zróżnicowaną szatą roślinną, a najcenniejszym jego fragmentem są torfowiska wysokie z unikalną na terenie Puszczy sosną o wysokości ok. 2 m, mimo znacznego wieku oraz liczne gatunki mchów i roślinności bagiennej.

Na terenie gminy Zbójna znajdują się 4 obszary Natura 2000:

- Dolina Dolnej Narwi PLB140014,
- Ostoja Narwiańska PLH200024,
- Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie PLH200020,
- Dolina Pisy PLH200023.

Ocenie możliwych oddziaływań na środowisko poddano zadania ujęte do realizacji w ramach „Planu ochrony przed szkodliwością azbestu i programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032”. Wyniki analizy przedstawiono poniżej.

Tab. 6. Wyniki analizy przewidywanych oddziaływań i skutków realizacji projektowanego dokumentu na cele i przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 oraz poszczególne komponenty środowiska

Zadania zawarte w projektowanym dokumencie	Określenie oddziaływania na poszczególne komponenty środowiska											
	Natura 2000	ludzie	zwierzęta	rośliny	woda	powietrze	powierzchnia ziemi	krajobraz	klimat	zasoby naturalne	zabytki	dobry materiał
Gromadzenie przez wójta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów azbestowych oraz coroczne przekazywanie pozyskanych informacji marszałkowi województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego - www.bazaazbestowa.gov.pl	0	+ / P	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Cykliczna aktualizacja gminnego planu ochrony przed szkodliwością azbestu i programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Zbójna	0	+ / P	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Usuwanie wyrobów zawierających azbest z budynków mieszkalnych, gospodarczych, obiektów użyteczności publicznej, terenów publicznych, oraz oczyszczenie terenu nieruchomości z odpadów zawierających azbest	0	+ / D lub - / C	0	0	0	+ / D oraz - / K	0	+ / P / D	0	0	+ / D	- / C oraz + / D

Zadania zawarte w projektowanym dokumencie	Określenie oddziaływania na poszczególne komponenty środowiska											
	Natura 2000	ludzie	zwierzęta	rośliny	woda	powietrze	powierzchnia ziemi	krajobraz	klimat	zasoby naturalne	zabytki	dobry materiał
Organizacja akcji wywozu odpadów zawierających azbest z terenu gminy na składowisko odpadów	0	0	0	0	0	- /P/K	0	0	0	0	0	0
Przeprowadzenie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm	+ /P /D	+ /P /D	+ /P /D	+ /P /D	0	+ /P /D	0	+ /P /D	0	0	+ /P /D	+ /P /D
Prowadzenie działalności informacyjno - edukacyjnej związanej z tematyką azbestową, w tym inspirowanie właściwej postawy wśród mieszkańców gminy w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem azbestu, współpraca z mediami w zakresie rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest	+ /P /D	+ /P /D	+ /P /D	+ /P /D	0	+ /P /D	0	+ /P /D	0	0	+ /P /D	+ /P /D
Budowa składowisk odpadów zawierających azbest	- /P /K	- /P /K	- /P /K	- /P /K	- /P /K	- /P /K	- /P /K	- /P /K	- /P /K	- /P /K	- /P /K	- /P /K
Współpraca z organami kontrolnymi: inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska	+ /P /D	+ /P /D	+ /P /D	+ /P /D	0	+ /P /D	0	+ /P /D	0	0	+ /P /D	+ /P /D
Wyłanianie w drodze przetargów wykonawców prac związanych z usuwaniem azbestu z terenu gminy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację POKZA	+ /P /D	+ /P /D	+ /P /D	+ /P /D	0	+ /P /D	0	+ /P /D	0	0	+ /P /D	+ /P /D

Objaśnienia do tabeli:

Identyfikacja oddziaływań:

(+) - realizacja zadania spowoduje pozytywne oddziaływania i skutki,

(-) - realizacja zadania spowoduje negatywne oddziaływania i skutki,

(0) - realizacja zadania nie wpływa na środowisko,

Rodzaje oddziaływań:

P - Pośrednie, B - Bezpośrednie, W - Wtórne, Sk - Skumulowane, K - Krótkoterminowe, Ś - Średnioterminowe, D - Długoterminowe, S - Stałe, C - Chwilowe

Źródło: Opracowanie własne EKOTON sp. z o. o.

Realizacja zadań związana z wymianą pokryć azbestowych będzie prowadzona na terenie całej Gminy nie wychodząc poza jej teren. Oceny dokonano przede wszystkim pod kątem oddziaływania na środowisko w fazie prowadzenia działań związanych z demontażem płyt azbestowych. Należy mieć na uwadze, że uciążliwości występujące w fazie prowadzonych działań mają charakter przejściowy.

Realizacja postanowień Programu nie będzie powodować oddziaływania na różnorodność biologiczną oraz zwierzęta i rośliny, gdyż działania związane z ich realizacją dotyczą terenów zabudowanych (a w zasadzie tylko budynków). Właściwe usuwanie wyrobów zawierających azbest jak i ich składowanie, przeprowadzane zgodnie z obowiązującymi procedurami i prawem, nie będzie powodować negatywnego oddziaływania na środowisko.

Istnieje jednak obawa, że nieodpowiednio prowadzone prace modernizacyjne mogą powodować niszczenie miejsc gniazdowania chronionych gatunków ptaków i nietoperzy oraz mogą uniemożliwiać im późniejsze wykorzystywanie tych obiektów jako miejsc lęgowych. W związku z powyższym należy zwrócić szczególną uwagę na należyte wykonanie prac demontażowych.

Realizacja postanowień Programu może powodować dwojakie oddziaływanie na zdrowie i życie ludzi w zależności od analizowanej grupy narażenia. Jeżeli pod uwagę zostanie wzięty wpływ na zdrowie ludzi mieszkających i wykorzystujących obiekty, w których są materiały zawierające azbest, to wpływ realizacji Programu ocenić należy zdecydowanie pozytywnie. W momencie prowadzenia prac związanych z usuwaniem azbestu z poszczególnych obiektów, zagrożenie dla mieszkańców może wzrastać, jednak z uwagi na krótkotrwałość występowania narażenia oraz fakt, że przy prowadzeniu prac konieczne jest zachowanie odpowiednich standardów w zakresie minimalizacji negatywnego oddziaływania (wymaganych odpowiednimi przepisami) oddziaływanie takie ma charakter pomijalny.

Jeżeli pod uwagę zostanie wzięta grupa osób, która zajmuje się przeprowadzaniem prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, stwierdzić należy zwiększenie ryzyka związanego z możliwością wystąpienia negatywnych oddziaływań związanych z narażeniem na kontakt z azbestem. Należy jednak podkreślić, że zgodnie z obowiązującymi przepisami działalność w takim zakresie prowadzić mogą jedynie wykwalifikowane firmy. Przedsiębiorstwa te zatrudniają personel, który nie tylko wyposażony jest w odpowiednie środki ochrony osobistej, ale również świadomy jest zagrożeń związanych z prowadzonymi pracami. W ramach prowadzenia prac zgodnie z obowiązującymi przepisami stosowany jest szereg środków minimalizujących wystąpienie negatywnego oddziaływania (zarówno w odniesieniu do pracowników jak i osób zewnętrznych).

Realizacja postanowień Programu nie będzie powodowała negatywnych oddziaływań na wody zarówno powierzchniowe, jak i podziemne. Przy wykonywaniu niniejszej oceny oddziaływania na środowisko przyjęto założenie, że wszelkie prace związane z usuwaniem azbestu będą wykonywane w odpowiednim reżimie technologicznym i z poszanowaniem obowiązującego prawa. Dlatego też oceniono, że prace te nie będą wpływały negatywnie na wody powierzchniowe i podziemne.

Oddziaływanie na powietrze atmosferyczne postanowień zawartych w analizowanym Programie można rozpatrywać w dwóch aspektach:

- oddziaływania związanego z usuwaniem azbestu z budynków, w których jest stosowany, polegającego na zwiększeniu stężenia włókien azbestu w powietrzu,
- oddziaływania pośredniego związane z emisją zanieczyszczeń do powietrza wywołanych transportem usuniętych materiałów na składowisko.

W zakresie analizy oddziaływania w pierwszym aspekcie należy stwierdzić, że może wystąpić oddziaływanie o charakterze krótkotrwałym i lokalnym. Przy uwzględnieniu odpowiedniego reżimu robót oddziaływanie to będzie skutecznie ograniczone.

Potencjalnym negatywnym oddziaływaniem związanym z realizacją Programu może być pośrednie oddziaływanie związane z transportem usuniętych z budynków materiałów na składowiska odpadów. Należy jednak stwierdzić, że oddziaływanie w tym zakresie nie będzie miało charakteru znaczącego, ponieważ biorąc pod uwagę ilość obiektów, z których konieczne będzie usuwanie azbestu, w stosunku do okresu czasu, w którym te prace będą wykonywane, wzrost natężenia ruchu będzie pomijalny.

W kontekście wykonanych analiz można stwierdzić, że realizacja postanowień Programu nie będzie powodowała długotrwałego pogorszenia jakości powietrza w gminie.

Realizacja zapisów analizowanego dokumentu nie będzie w sposób bezpośredni oddziaływała na powierzchnię ziemi. Pewne oddziaływania jednak mogą wystąpić w kontekście oddziaływań pośrednich. Do pośrednich negatywnych oddziaływań, średniookresowych, związanych w pewien sposób z realizacją Programu, zaliczyć można oddziaływanie związane z koniecznością zorganizowania nowych składowisk odpadów niebezpiecznych w województwie, tak, aby możliwe było gromadzenie tych odpadów azbestowych z tego rejonu. Należy jednak zauważyć, że konieczność realizacji takiego obiektu w gminie Zbójna nie wynika z zapisów Programu. Azbest z tego terenu może być składowany na obecnie istniejących składowiskach.

Realizacja przedmiotowego Programu nie będzie w sposób bezpośredni wpływała na krajobraz. Pozytywne efekty jego wdrożenia będą wpływały natomiast na krajobraz w sposób pośredni. Usuwanie wyrobów zawierających azbest wymuszać będzie również

przeprowadzanie innych prac remontowych na budynkach (zmiana elewacji, termomodernizacja) przez co poprawione zostaną ich walory estetyczne, a przez to będzie to wpływało pozytywnie na krajobraz i estetykę Gminy. Pozytywnie na krajobraz będzie także wpływała działalność edukacyjna przewidziana w ramach realizacji programu, która przyczyniać się będzie do ograniczenia ilości dzikich wysypisk.

Ewentualnym pośrednim negatywnym oddziaływaniem na krajobraz związanym w pewien sposób z realizacją Programu może być oddziaływanie związane z koniecznością zorganizowania w przyszłości nowych składowisk odpadów niebezpiecznych w województwie aby zapewnić możliwość zgodnego z prawem zagospodarowania odpadów niebezpiecznych. Należy jednak zauważyć, że konieczność realizacji takiego obiektu nie wynika z zapisów Programu. Podkreślenia wymaga również fakt, że zgodnie z obowiązującymi przepisami i zasadami w zakresie budowy i likwidacji składowisk odpadów, po zakończeniu użytkowania takiego obiektu wykonywana jest jego rekultywacja, dzięki czemu możliwe będzie skuteczne zminimalizowanie negatywnego oddziaływania na krajobraz.

Realizacja postanowień analizowanego dokumentu nie będzie powodowała oddziaływania na klimat. Co prawda skutkiem jego realizacji może być zmniejszenie ilości zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery w wyniku prac termomodernizacyjnych, nie wpłynie to jednak w sposób znaczący na klimat.

W ujęciu bezpośrednim realizacja postanowień Programu nie będzie miała wpływu na zasoby naturalne. Pewne niewielkie oddziaływania związane mogą być jednak z koniecznością pozyskania dodatkowych materiałów niezbędnych do przeprowadzenia prac remontowych oraz wytworzenia materiałów, które mogą być niezbędne do zastąpienia usuniętych wyrobów zawierających azbest. Będą to jednak oddziaływania bez znaczenia w kontekście wykorzystywania zasobów naturalnych na inne cele.

Realizacja postanowień Programu w odniesieniu do oddziaływań na dobra materialne będzie dwójakiego rodzaju. Z jednej strony, konieczne będzie poniesienie pewnych kosztów na usunięcie azbestu oraz zastąpienie go innym materiałem, co powodować może znaczne obciążenia budżetu (szczególnie w odniesieniu do osób prywatnych). W Programie określono sposoby uzyskania środków na usunięcie azbestu. Należy jednak pamiętać, że środki te obejmują proces usunięcia, transportu i unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest, a także konieczność poniesienia przez właściciela kosztów zastosowania nowych materiałów dachowych. Z drugiej strony, przeprowadzone prace modernizacyjno-remontowe zwiększą wartość obiektów. W efekcie może to powodować uzyskiwanie dodatkowych dochodów przy sprzedaży nieruchomości.

Oceniając zmianę pokrycia dachowego na obiektach zabytkowych stwierdzić można oddziaływanie pozytywne, ponieważ umożliwi ono zastosowanie pierwotnie używanych

materiałów (lub ich zamienników), dzięki czemu obiekty te odzyskają swój pierwotny charakter.

Informowanie i edukacja mieszkańców, współpraca z organami kontrolnymi czy z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację POKZA, wpłynie w pośredni sposób na polepszenie walorów środowiska na terenie gminy Zbójna. Poprzez uświadomienie ludności o szkodliwości wyrobów zawierających azbest powinno się zaobserwować większą chęć wymiany pokryć azbestowych. Mieszkańcy będą mieli również większą świadomość kto może przeprowadzać takie działania i jak prawidłowo powinny być prowadzone prace demontażowe i związane z tym zabezpieczenia.

Realizacja przedmiotowego projektu Programu może powodować następujące powiązane oddziaływania:

1. Prace polegające na usuwaniu azbestu pociągać będą za sobą z reguły konieczność przeprowadzenia prac remontowych innych części budynku (elewacji, termoizolacji), co powodować będzie poprawę walorów krajobrazowych, wzrost wartości wyremontowanych nieruchomości, zmniejszenie ilości zużywanego paliwa do ogrzewania budynków, a także potencjalnie negatywny wpływ na gatunki zwierząt wykorzystujących dane obiekty jako miejsce odpoczynku bądź gniazdowania.
2. Konieczność unieszkodliwienia usuniętego azbestu spowoduje zwiększenie emisji zanieczyszczeń do powietrza z pojazdów transportujących usunięty azbest. Obecnie brak jest w gminie Zbójna miejsc składowania azbestu co wymusza długi transport, a przez to dodatkową emisję zanieczyszczeń do powietrza).
3. Obowiązek usunięcia wyrobów zawierających azbest realizowany jest także przez inne gminy w województwa podlaskiego. Zwiększenie ogólnej ilości odpadów zawierających azbest spowoduje w przyszłości konieczność utworzenia nowych składowisk odpadów niebezpiecznych na terenie województwa, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko.

11. PRZEDSTAWIENIE ROZWIĄZAŃ MAJĄCYCH NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO, MOGĄCYCH BYĆ REZULTATEM REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARU NATURA 2000 ORAZ INTEGRALNOŚĆ TEGO OBSZARU.

W celu zapobiegania negatywnym oddziaływaniom na środowisko mogącym powstać podczas użytkowania i demontażu wyrobów zawierających azbest oraz transportu odpadów, należy postępować zgodnie z obowiązującymi procedurami w tym zakresie.

Problematyka bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest została w Polsce zapisana w postaci bloku tematycznego zawierającego sześć procedur („Informator o przepisach i procedurach dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest” - Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2003). Procedury te wynikają z przepisów prawa.

Grupa I. Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami i urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.

- Procedura 1 - dotycząca obowiązków w czasie użytkowania obiektów, instalacji i urządzeń.
- Procedura 2 - dotycząca obowiązków przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Grupa II. Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest - wytwórców odpadów niebezpiecznych.

- Procedura 3 - dotycząca postępowania przy pracach przygotowawczych do usunięcia wyrobów zawierających azbest.
- Procedura 4 - dotycząca prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest - wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem obiektu (terenu) instalacji.

Grupa III. Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

- Procedura 5 - dotycząca przygotowania i transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Grupa IV. Procedura obowiązująca zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

- Procedura 6 - dotycząca składowania odpadów na składowisku przeznaczonym do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest lub innym, spełniającym odpowiednie warunki techniczne.

Procedury te zostały zaprezentowane szczegółowo w „*Planie ochrony przed szkodliwością azbestu i program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032*”.

Właściwe usuwanie wyrobów zawierających azbest jak i ich składowanie, przeprowadzane zgodnie z obowiązującymi procedurami i prawem, nie powoduje negatywnych oddziaływań a w związku z tym nie stwarza konieczności przeprowadzania rozwiązań mających na celu kompensację ewentualnych negatywnych skutków realizacji zaplanowanych zadań.

Należy zaznaczyć, że przewidywany do realizacji Program nie będzie także mieć negatywnego wpływu na ustanowione na terenie Gminy Zbójna Obszary Natura 2000 ani pozostałe formy ochrony przyrody. Aby zapewnić ograniczenie negatywnych oddziaływań będących ewentualnym następstwem realizacji *Planu ochrony...* przed rozpoczęciem prac związanych z usunięciem pokryć dachowych z azbestu należy przeprowadzić wizję terenową, w celu uzyskania informacji o ewentualnym występowaniu w obrębie bryły budynku objętego pracami gniazd ptaków lub nietoperzy. W przypadku stwierdzenia obecności gniazd należy w konsultacji z ornitologiem lub chiropterologiem przeprowadzić rozpoznanie, w celu weryfikacji ewentualnego występowania w tych miejscach gatunków chronionych ptaków lub nietoperzy.

W przypadku usuwania wyrobów zawierających azbest z budynków, na których stwierdzono gniazda ptaków chronionych lub występowanie nietoperzy prace remontowe należy prowadzić poza ich okresem lęgowym i rozrodu. Termin powinien zostać dobrany do wymagań poszczególnych gatunków stwierdzonych podczas rozpoznania prowadzonego przez ornitologa czy chiropterologa.

W przypadku konieczności wykonania czynności zakazanych w stosunku do chronionych gatunków zwierząt, o których mowa w § 7 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. nr 237, poz. 1419) - np. niszczenie siedlisk i ostoi, gniazd, zimowisk i innych schronień - konieczne jest uzyskanie zezwolenia na odstępstwa od ww. zakazów wydanego przez właściwy organ ochrony środowiska (Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska lub Regionalnego

Dyrektora Ochrony Środowiska). Zakazy - np. chwytania, niszczenia gniazd, umyślnego płoszenia i niepokożenia, przemieszczania z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca - w stosunku do gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną gatunkową, w przypadku braku rozwiązań alternatywnych i jeżeli nie jest to szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony populacji tych gatunków i ich siedlisk, nie dotyczą usuwania w okresie od dnia 16 października do końca lutego, gniazd ptasich z obiektów budowlanych i terenów zieleni, jeżeli wymagają tego względu bezpieczeństwa lub sanitarne.

W przypadkach, gdy obiekt budowlany wykorzystywany był przez chronione gatunki zwierząt po przeprowadzeniu prac remontowych należy, w miarę możliwości zapewnić nietoperzom dalsze schronienie w czasie dnia, a ptakom dalsze gniazdowanie w jego obrębie. Jeżeli nie będzie to możliwe poprzez wykorzystanie naturalnych szpar i szczelin, należy dążyć do zapewnienia na remontowanym budynku lub w jego rejonie odpowiednich siedlisk zastępczych (np. budek lęgowych), aby zrekompensować utracone miejsca bytowania i rozrodu danych gatunków. Charakter zastosowanych siedlisk zastępczych, ich lokalizacja, parametry techniczne i zagęszczenie powinny być dobrane odpowiednio do preferencji gatunków, które występowały tam wcześniej i skonsultowane z ornitologiem i chiropterologiem.

12. PRZEDSTAWIENIE ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH DO ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKTOWANYM DOKUMENCIE.

Cele i zadania zawarte w omawianym Planie nie uwzględniają działań alternatywnych dla omawianych rozwiązań. Jedynym możliwym rozwiązaniem alternatywnym jest brak realizacji tych zadań, co jest niezasadne pod względem środowiskowym. Zaniechanie zadań w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest spowoduje wzrost uwalnianych do powietrza włókien azbestu i w konsekwencji wzrost zachorowania ludzi na choroby azbestozależne (np. raka płuc, pylicy azbestowej). Ponadto pozostawienie wyrobów azbestowych w budynkach spowoduje skrócenie ich przydatności do użytku oraz obniży wartość nieruchomości i gruntów.

Plan przewiduje realizację zadań, które w przyczynią się do ograniczenia negatywnego oddziaływania azbestu na środowisko. Program opracowany został z uwzględnieniem aktualnie obowiązujących wymogów prawnych w zakresie właściwego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz dostępnych materiałów na temat użytkowania i finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest. Przeprowadzona w ramach

Prognozy analiza celów Programu, a w szczególności na jego spójność z innymi dokumentami programowymi w zakresie gospodarki odpadami i usuwania azbestu wskazuje, że są one w pełni zgodne z postanowieniami tych dokumentów, a także wynikają wprost z obowiązującego w Polsce prawa. Dlatego też, nieuzasadnione jest wyznaczanie szczegółowych wariantów alternatywnych, gdyż nie byłoby zgodne z założeniami przyjętymi w dokumentach strategicznych wyższego rzędu.

W Programie został określony główny cel, który zostanie osiągnięty poprzez realizację zaplanowanych zadań. Realizacja zamieszczonych w Programie rozwiązań ma zdecydowanie pozytywny wpływ na środowisko, a realizacja jego postanowień nie powoduje występowania znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko, w tym na obszary Natura 2000.

13. STRESZCZENIE SPORZĄDZONE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.

„Prognoza oddziaływania na środowisko planu ochrony przed szkodliwością azbestu i programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032”, została opracowana zgodnie z ustawą o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko i stanowi element procedury postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania tego dokumentu na środowisko przyrodnicze regionu.

Prognoza dotyczy analizy i oceny środowiska przyrodniczego oraz problemów jego ochrony oraz identyfikacji i charakterystyki przewidywanych znaczących oddziaływań będących następstwem ustaleń zawartych w Planie.

Prognoza oddziaływania na środowisko ma na celu sprawdzenie stopnia uwzględnienia, w *„Planie ochrony przed szkodliwością azbestu i programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032”* celów ochrony środowiska i priorytetów ekologicznych ustanowionych na szczeblu regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Porównanie zapisów Planu z dokumentami wyższego rzędu ukazuje, dużą zgodność głównych celów i priorytetów ekologicznych w zakresie usuwania azbestu. Nie stwierdzono celów sprzecznych i wykluczających się.

Analizie i ocenie poddano również przewidywane znaczące oddziaływanie na środowisko. W wyniku analizy stwierdzono, iż cel planu, jakim jest usunięcie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Zbójna, nie spowoduje negatywnego oddziaływania na środowisko a suma korzyści z realizacji planowanych działań przekracza potencjalne zagrożenie.

Podsumowując, można stwierdzić, iż realizacja „*Planu ochrony przed szkodliwością azbestu i programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Zbójna na lata 2013 - 2032*” będzie miała dodatni wpływ na środowisko i ludzi, pozwoli na kontrolowane i usystematyzowane usuwanie wyrobów zawierających azbest, umożliwi ubieganie się o dofinansowanie usuwania, i unieszkodliwiania wyrobów azbestowych z terenu Gminy Zbójna oraz zwiększy świadomość ekologiczną społeczeństwa i wpłynie na zwiększenie tempa aktywności w zakresie ochrony środowiska.

SPIS RYCIN

RYC. 1. POŁOŻENIE GMINY W STOSUNKU DO OBSZARU CHRONIONEGO KRAJOBRAZU RÓWNINY KURPIOWSKIEJ I DOLINY DOLNEJ NARWI.....	20
RYC. 2. POŁOŻENIE REZERWATÓW W GMINIE ZBÓJNA.....	23
RYC. 3. POŁOŻENIE OBSZARU NATURA 2000 DOLINA DOLNEJ NARWI PLB140014 NA TERENIE GMINY ZBÓJNA.....	24
RYC. 4. POŁOŻENIE OBSZARU NATURA 2000 OSTOJA NARWIAŃSKA PLH200024 NA TERENIE GMINY ZBÓJNA.....	25
RYC. 5. POŁOŻENIE OBSZARÓW NATURA 2000 MOKRADŁA KOLNEŃSKIE I KURPIOWSKIE PLH200020 ORAZ DOLINA PISY PLH200023 NA TERENIE GMINY ZBÓJNA.....	30
RYC. 6. MASA ZINWENTARYZOWANYCH WYROBÓW AZBESTOWYCH W GMINIE ZBÓJNA W PODZIALE NA MIEJSCOWOŚCI.....	35

SPIS TABEL

TAB. 1. WSKAŹNIKI MONITOROWANIA.....	14
TAB. 2. MASA WYROBÓW AZBESTOWYCH WYSTĘPUJĄCYCH W GMINIE ZBÓJNA WEDŁUG RODZAJU WYROBÓW.....	34
TAB. 3. IŁOŚĆ WYROBÓW AZBESTOWYCH POZOSTAŁYCH DO UNIESZKODLIWIENIA W PODZIALE NA STOPNIE PILNOŚCI.....	36
TAB. 4. IŁOŚĆ WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST DO UNIESZKODLIWIENIA NA TERENIE GMINY ZBÓJNA, PO UWZGLĘDNIENIU 10 % DOSZACOWANIA.....	37
TAB. 5. PROGRAM USUWANIA AZBESTU DLA GMINY ZBÓJNA.....	38
TAB. 6. WYNIKI ANALIZY PRZEWIDYWANYCH ODDZIAŁYWAŃ I SKUTKÓW REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU NA CELE I PRZEDMIOTY OCHRONY OBSZARU NATURA 2000 ORAZ POSZCZEGÓLNE KOMPONENTY ŚRODOWISKA.....	44